

EL TALLER DEL DAURADOR ESTEVE GAIKET A SANTA COLOMA DE QUERALT (S.XVII)

per Sergi Plans

Darrerament, la publicació d'estudis referents al segle XVII ens permet omplir els buits que la bibliografia ens havia deixat d'un període que la historiografia havia menyspreat per considerar-lo una època de decadència. Una decadència que si bé va poder ser en un terreny polític, no hem de considerar-la en el terreny de la història de l'art, com bé demostra la gran vitalitat en la producció retaulística que es donà arreu del Principat durant aquell segle. Aquesta vitalitat permeté la creació d'una xarxa de tallers estables i d'altres itinerants, repartits per tot el país, que satisfieren les demandes de retaules que les parròquies, seguint el sentiment devot de l'època, reclamaven en renovar bona part dels seus antics retaules o bé en construir-ne de nous dedicats a noves advocacions. L'interès creixent pel tema ens permet dissenyar el mapa dels principals centres de producció i definir un panorama general de la creació artística del país que, potser sense arribar al sostre creatiu d'altres èpoques, assolí una personalitat pròpia amb uns nivells notables. Podem dir que comencem a conèixer bé els tallers d'escultura, però no podem dir el mateix dels de pintura i encara menys si considerem els dels dauradors. Per això el present article¹ vol aportar un gra de sorra a l'estudi d'aquests darrers i presentar la figura del daurador Esteve Gaiket, un rossellonès que s'establí a Santa Coloma de Queralt on fundà un taller de caire familiar. No pretenem fer un estudi exhaustiu, sinó una aproximació a la seva vida i trajectòria professional, i mostrar un primer catàleg d'obres, malgrat que la majoria d'encàrrecs que presentem avui tan sols els podem documentar, ja que desgraciadament no han arribat fins els nostres dies i, per tant, sols ens podem deturar en la mera enumeració i transcripció de les dades documentals.

Bàsicament, el present treball aplega les dades recollides consultant la documentació del fons notarial de Santa Coloma de Queralt conservada a l'Arxiu Històric de Tarragona². A més a més, també es consultaren l'Arxiu Parroquial de la mateixa vila de Sta. Coloma o els Archives Départementales des Pyrénées-Orientales de Perpinyà, entre d'altres. Com és fàcil de suposar, a més de les obres que presentem, el nostre artista rebé altres encàrrecs, però en el present article ens hem volgut centrar en la zona de la Conca de l'Alt Gaià i aquelles poblacions relacionades amb l'àrea de mercat de Santa Coloma de Queralt, com

1. El present treball forma part d'un projecte de recerca més ampli sobre l'estudi dels retaules del segle XVII a la comarca de l'Anoia.

2. L'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc conserva microfilmata el fons notarial de Santa Coloma. La documentació original es conserva a l'Arxiu Històric de Tarragona.

les anoiènques Argençola, Bellprat o Santa Maria de Miralles, i les segarrenques Civit o Pallerols³.

Dins la bibliografia existent són escasses les referències a aquest daurador, però sí que podem trobar migrades notícies d'altres membres de la família. Fidel de Moragas ⁴ ens recull l'existència dels fills, Jaume i Mateu, i del nét del fundador de la nissaga, Esteve. Ràfols ⁵ recollirà les dades de Moragas, però ens els presenta com a dauradors de la vila de Valls. Amb tot, aquestes dades són errònies, ja que eren de Santa Coloma de Queralt, com bé confirmà en Valentí Gual, i serà aquest mateix autor qui parli sobre l'origen rossellonès del nostre artífex⁶.

ASPECTES BIOGRÀFICS

Esteve Gaixet nasqué a Pesillà de la Ribera (Rosselló) pels volts de l'any 1600⁷; era fill d'Antoni Gaixet, pagès, i de Coloma. A hores d'ara no tenim dades sobre la seva formació, però hom pot suposar que a l'edat de 14 o 15 anys, poc més o menys, entrà d'aprenent en el taller d'algun mestre daurador, on aprengué l'ofici durant el període acostumat d'uns quatre o cinc anys. Per tant, ara per ara no sabem si féu el seu aprenentatge al Rosselló o, ben al contrari, aquest fou el motiu del seu desplaçament, ni tampoc les raons per les quals decidí establir-se a Santa Coloma de Queralt.

El primer document que trobem sobre Esteve Gaixet, ja establert a la vila de Santa Coloma, és l'anotació del seu matrimoni⁸. El 19 de novembre de 1623 es casà en primeres núpcies, a l'església parroquial, amb Maria Mercer, donzella, filla de Jaume Mercer, paraire de la vila, i d'Elisabet Joana; actuaren com a testimonis el prevere Bernat Santgenís i els jurats de la vila Vicenç Requesens i Gregori Cendra. De la unió amb Maria nasqueren cinc fills: Jaume - que morí infant -, Francesc,

3. Durant el primer terç del segle XVII Santa Coloma de Queralt formava part del deganat d'Igualada, bisbat de Vic. El 1634 se'n segregà i formà un deganat propi, esdevenint la vila cap de deganat. El nou deganat comprenia, entre d'altres, les viles d'Aguiló, Bellprat, Civit, Pallerols o Rauric. (SEGURA i VALLS, Mn. Joan: *Història d'Igualada*. vol.II. Estampa d'Eugení Subirana, Barcelona 1908. pàg.338)

4. de MORAGAS, Fidel: "L'art, els artistes i els artesans a Valls " a *Estudis Universitaris Catalans* XIX. Barcelona (1934), pàgs. 290, 312, 313 i 316. (Aquest article havia estat publicat anteriorment, durant l'any 1922, al Butlletí Arqueològic de Tarragona). Ens documenta Jaume Guixet o Caixet com a daurador de Valls, Mateu Guixet o Caixet com a pintor de Valls, i Esteve Gaixet com a daurador de Valls. No obstant, també documenta, amb una entrada diferent, Mateu Guexet com a daurador de Santa Coloma, sens dubte el mateix que com a pintor anomena Mateu Guixet.

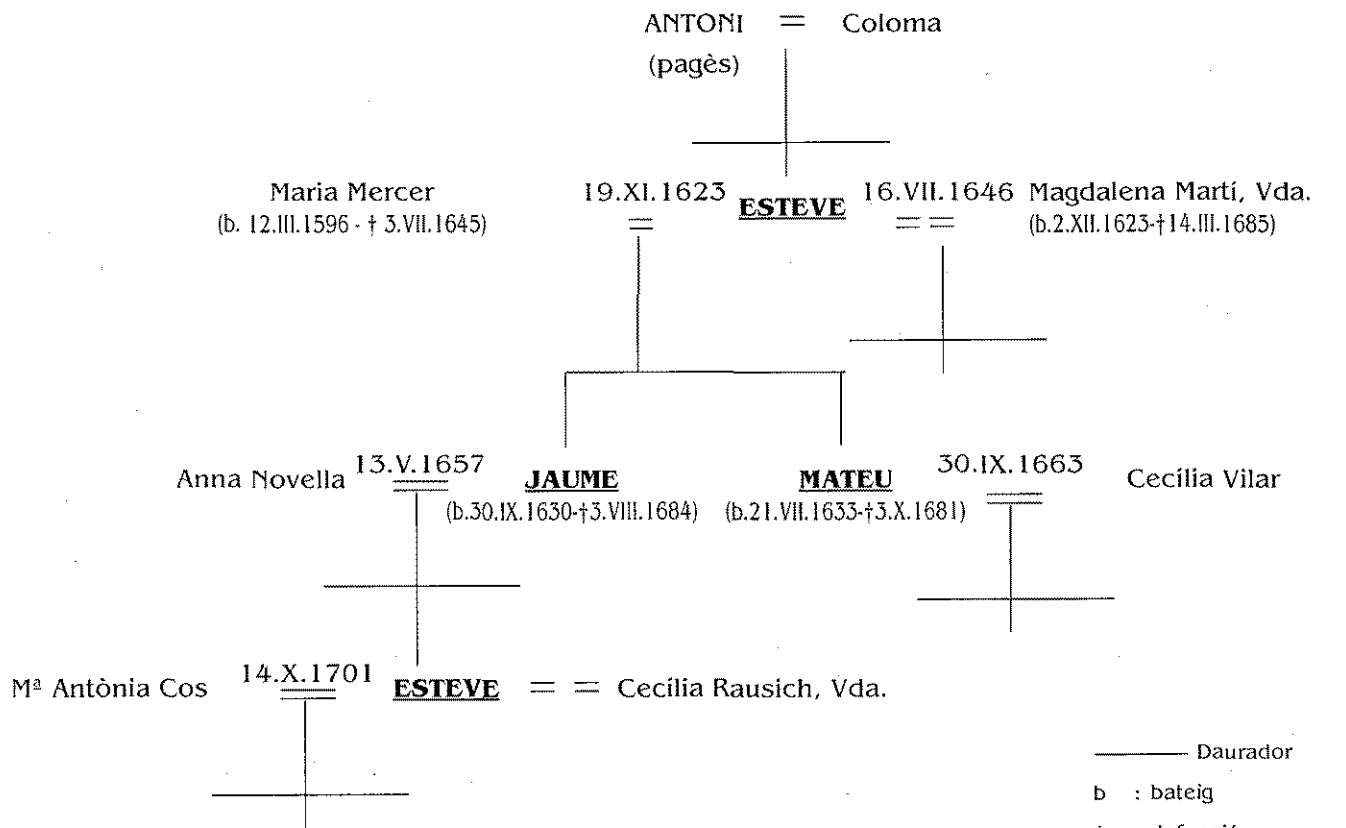
5. RÀFOLS, J.F.: *Diccionario biográfico de artistas de Cataluña*. vol.I. Editorial Milà, Barcelona 1951. pàg.444 i 526. Ràfols recull la forma Guixet per en Jaume i Mateu, i Gaixet per Esteve.

6. GUAL i VILÀ, Valentí: "Francesos a Santa Coloma (II)" a *La Segarra*. Santa Coloma de Queralt, Núm. 118 (Juny 1989), pàg. 14. - També ens documenta els dos matrimonis concrets per Esteve Gaixet el 1623 i 1646.

7. La data de naixement no la podem precisar, ja que en els Archives Départementales des Pyrénées-Orientales es conserva microfilmada, dins la documentació de la parròquia de Pezilla-la-Rivière, el llibre de batejos 1608-1685, però no l'anterior que és on trobaríem anotada la data del seu bateig. La documentació original es conserva a l'ajuntament de Pesillà de la Ribera.

8. Arxiu Parroquial de Santa Coloma de Queralt (APSC): Llibre de matrimonis 1565-1630, f.159

GAIXET

Il·lustració 1: Genealogia de la Família GAIXET amb els membres que es dedicaren a l'ofici de daurador (s.XVII).

Jaume, Mateu i Antoni. Així, el setembre de 1630 nasqué en Jaume⁹, el qual –igual que el seu germà Mateu, nascut el setembre de 1633¹⁰–, seguí les passes del seu pare; hom pot suposar que aprengueren d'ell l'ofici de daurador i treballaren en el taller familiar.

El 3 de gener de 1626, Magí Mercer, cunyat d'Esteve i germà de la seva esposa Maria, li cedí la casa on vivien a Santa Coloma, en la plaça de l'Església, així com la casa amb els corrals, cup, terres i vinyes que posseïa al terme de Bellprat pel temps de cinc anys¹¹. El 27 d'agost d'aquell mateix any Maria Mercer nomenà el seu marit com a procurador seu¹². Integrat a la vila, Esteve anà augmentant el seu patrimoni; així el 14 de març de 1629 comprà una peça de terra al terme de Santa Coloma pel preu de vint-i-dues lliures barceloneses¹³ i el 19 de novembre de 1632 comprà una casa a la plaça de l'Església, al costat de la que ja tenia, pel preu de setanta-vuit lliures¹⁴. D'aquesta manera, disposà de dues cases a la plaça de l'Església al costat del carrer que baixava cap el portal d'en Roca, en una de les quals hi havia el taller. També, Immers en la dinàmica de l'època, el 7 de gener de 1636 vengué un censal a Jaume Ratès, metge de Santa Coloma¹⁵.

La seva muller, Maria, de la qual coneixem un testament datat el 10 de març de 1633¹⁶, morí el 3 de juliol de 1645¹⁷. A la mort de la seva dona, Esteve no trigà gaire a tornar a esposar. El 24 de maig de 1646 signà capitols matrimonials¹⁸ amb

9. En Jaume fou batejat el dia 30 de setembre de 1630 a l'església parroquial, i rebé els noms de Jaume, Miquel i Blasi. APSC: Llibre de baptismes 1627-1687, f.34

10. En Mateu fou batejat el dia 21 de setembre de 1633 a l'església parroquial, i rebé els noms de Mateu, Miquel i Antoni. APSC: Llibre de baptismes 1627-1687, f.60

11. Arxiu Històric de Tarragona: Fons Notarial. Santa Coloma de Queralt (AHT:FN.SC). Joan Mur. Manual tercer 1624-1626, s.f

12. AHT:FN.SC. Joan Mur. Manual quart 1626-1627, s.f

13. AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1629, s.f

14. AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1632-1633, s.f. - La casa era propietat de Francesc Santacana, pagès del terme de Bellprat, el qual l'havia comprada el 5 de gener de 1622 a Magí Mercer. Magí Mercer, cunyat d'Esteve, havia rebut aquesta casa com hereu universal que era del seu oncle Magí Mercer. AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1622, s.f

15. AHT:FN.SC. Joan Mur. Manual novè 1635-1636, s.f. També trobem aquesta anotació en l'esborrany de 1636, s.f

16. En el testament disposava ser enterrada en el vas que la família Mercer tenia en el fossar de l'església parroquial, i fundava un aniversari perpetu, des del dia de la seva mort, a celebrar per un diaca i un sots-diaca, per la qual cosa deixava el que fos de menester. Igualment, deixava, per ser entregat el dia que es casessin, cinc lliures als seus fills i deu a les seves filles. La resta dels seus béns els deixava al seu fill Jaume. Nomenà com a marmessors el seu marit, Esteve Gaixet, els seus germans Magí i Joan Mercer, i el seu cosí-germà Jaume Mercer, prevère i beneficiat de l'església parroquial de Santa Coloma, als quals - com era costum - els encarregava que paguessin els possibles deutes que quedessin pendents. Actuaren com a testimonis els adroguers Felip Mestre i Francesc Verdè, i el paraire Jaume Romeu, tots de la vila de Santa Coloma. AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1633, s.f

17. APSC: Llibre d'òbits 1634-1656, s.f

18. AHT:FN.SC. Joan Mur. Llibre vuitè de capitols matrimonials 1646-1647, ff. xxxviii-xl

Magdalena Vidal, vídua del mestre de cases Joan Martí¹⁹ i filla de Jaume Vidal, boter de la mateixa vila, amb la qual, després de guardar l'any de plor per la seva dona, es casaria en segones núpcies. Així, el 16 de juliol d'aquell any es casà amb Magdalena a casa del germà de la núvia, Jaume Vidal, i en presència del vicari i prevere de Santa Coloma Joan Mur²⁰. Actuaren com a testimonis Joan Santgenís i Joan Verdera. Creiem interessant subratllar la presència del mercader Joan Verdera com a testimoni, tant en la signatura dels capítols matrimonials com en el casament, ja que ens pot donar un indicatiu de la consideració social de què gaudia el nostre artífex, en tractar-se, Verdera, d'un membre d'una de les famílies més il·lustres de la vila - tenien en possessió el títol de Carlà de Turlanda - alhora que havia estat el responsable, per part de la vila, del seguiment dels treballs de construcció del retaule major²¹. D'aquest segon matrimoni nasqueren quatre fills: Maria Magdalena (març 1647), Coloma (abril 1649), Miquel (desembre 1651) i Francesc (juny 1654)²². Mentre els fills del primer matrimoni hem vist que seguiren les passes del pare, els fills del segon matrimoni es vincularen a l'ofici de cirurgia. Així, el seu fill Miquel fou cirurgià a Santa Coloma i es casà el 4 de març de 1680 amb Francesca Felip, donzella, filla d'un pagès de Pontils. Les seves germanes es casaren amb sengles cirurgians; Maria Magdalena es casà el 19 de març de 1647 amb Miquel Escarrer, mestre cirurgià d'Alòs (Pallars Sobirà), i Coloma es casà l'11 d'abril de 1649 amb Joan Sacanell, jove cirurgià de Guissona (la Segarra)²³.

Les relacions entre Esteve Gaixet i el Rosselló es mantingueren, malgrat el seu establiment a Santa Coloma, com demostren diferents poders i un codicil fet el primer d'abril de 1644 al seu testament en el qual fa donació de cent lliures perpinyaneses a l'Hospital dels Pobres de Sant Joan de Perpinyà²⁴. D'entre els diferents poders en destacarem un, signat el 20 d'agost de 1638, en el qual Esteve nomena procurador seu l'apotecari de Perpinyà Francesc Bonet perquè actuï en els afers de les terres del Mas Mallol de Pesillà de la Ribera²⁵; o el signat el 4 d'agost de 1666, en el qual Esteve i el seu fill Jaume nomenen administrador seu Antoni Gaixet -germà d'Esteve-, prevere i rector de la parroquial de Sant Mateu de Perpinyà, per tractar sobre els afers dels béns del seu pare en el terme de Pesillà²⁶.

19. El mestre de cases Joan Martí, nascut a la vila de Talavera (Segarra) però resident a la vila de Santa Coloma, havia contret segones núpcies el 18 de maig de 1638 amb Magdalena Vilar, donzella (APSC: Llibre de matrimonis 1631-1727, f.21). Morí el 6 de setembre de 1642 (APSC: Llibre d'òbits 1634-1656, s.f)

20. APSC: Llibre de matrimonis 1631-1727, f.46

21. SEGURA i VALLS, Mn. Joan: *Història de la vila de Santa Coloma de Queralt* (refosa i ordenada per Joaquim Segura i Lamich). Santa Coloma de Queralt, 1953. pàg.250

22. APSC: Llibre de baptismes 1627-1687, ff. 181, 205, 226 i 240

23. APSC: Llibre de matrimonis 1631-1727, ff. 123, 109 i 135 (respectivament)

24. AHT:FN.SC. Joan Mur. Llibre de testaments 1636-1645, s.f

25. AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1638, s.f

26. AHT:FN.SC. Vicenç Mur. Esborrany 1666, s.f

El 13 de maig de 1657, el seu fill Jaume, fadrí daurador, es casà a l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt amb Anna Novella, donzella, filla de Pere Novella, calceter de la vila, i la seva primera muller Francesca²⁷. El mateix dia del casament signaren els corresponents capitols matrimonials²⁸. En aquests, Esteve cedia al seu fill tots els seus béns - a excepció de la casa i botiga de la plaça de l'Església, situada al costat de la que habitaven, i dues-centes lliures - però es feia usufructuari dels mateixos fins el dia de la seva mort i, a canvi, es comprometia a donar sostre, vestir, alimentar i cuidar la jove parella i els seus fills. Del matrimoni entre Jaume i Anna nasqueren onze fills, dels qual un, l'Esteve, aprengué l'ofici de daurador i fou el continuador de la nissaga en la tercera generació.

El 10 d'agost d'aquell any, 1657, Esteve Gaixet rebé poders de la seva segona esposa, Magdalena, la qual el nomenà administrador seu²⁹. Al cap d'uns anys, el 27 de setembre de 1659, el seu fill Jaume, juntament amb la seva muller, nomenaren procurador seu Pere Novella³⁰, i des d'aquell moment el consogre d'Esteve Gaixet començà a actuar de fermança en els nous contractes que signava el taller, com posteriorment podem observar. Aquell mateix dia, en Jaume signà àpoca a la seva muller pel preu de vint-i-cinc lliures a compte del dot estipulat en els capitols matrimonials.

El seu altre fill, Mateu, signà els capitols el 24 de maig de 1663³¹, i en aquests Esteve li deixava l'altra casa de la plaça de l'Església. El 30 de setembre del mateix any, Mateu es casava, a l'església parroquial de Santa Coloma, amb Cecília Vilar, donzella, filla de Francesc Vilar, pagès, difunt, i Cecília³². Del matrimoni entre Mateu i Cecília nasqueren sis fills.

Esteve Gaixet féu diversos testaments i codicils. Així, per exemple, el 1640 testà davant del notari i prevere Joan Mur, o el 20 de maig de 1657 féu un codicil al testament redactat l'any anterior, a través del qual canviava els tutors dels seus fills³³. El dia 29 de març de 1674, Esteve Gaixet morí havent rebut, el dia anterior, l'extremunció de mans del vicari mossèn Pomés, i al cap de dos dies fou enterrat. Se li féu la novena el 9 d'abril. A la mort del pare continuaren l'ofici de daurador els seus fills Jaume i Mateu, els qual moriren, respectivament, el 3 d'agost de 1684 i el 3 de novembre de 1681. Quedà llavors com a continuador, en la tercera generació, Esteve Gaixet - nét d'Esteve i fill de Jaume - que perllongà la nissaga vers el segle

27. APSC: Llibre de matrimonis 1631-1727, f.76

28. AHT:FN.SC. Josep Blavia. Capitols matrimonials 1655-1661, ff. 51-55

29. AHT:FN.SC. Josep Blavia. Manual 1657-1660, s.f

30. AHT:FN.SC. Josep Blavia. Manual 1657-1660, s.f

31. AHT:FN.SC. Josep Blavia. Capitols matrimonials 1661-1671, ff.50-53v

32. APSC: Llibre de matrimonis 1631-1727, f.87

33. AHT:FN.SC. Joan Mur. Llibre de testaments 1643-1663, s.f

XVIII. La seva segona muller, Magdalena, el sobrevisqué onze anys; morí el 14 de març de 1685 i fou enterrada l'endemà en el cementiri de la vila. Se li féu la novena el 2 de desembre de l'any següent, 1686³⁴.

LA PRODUCCIÓ DEL TALLER: ELS RETAULES

Les feines que es realitzaven en un taller de daurador eren diverses i abastaven des de l'ornamentació de petits objectes a mobiliari o carruatges, com també elements d'arquitectura efímera (monuments de Setmana Santa o túmuls funeraris). D'entre totes elles volem centrar-nos en la tasca de daurat i policromat de retaules.

La primera obra d'Esteve Gaixet, que fins ara hem trobat documentada, és en terres del deganat de Piera i fou el **retaule major de l'església parroquial de Santa Maria de Miralles**.

L'església romànica de Santa Maria del Castell de Miralles, que feia les funcions d'església parroquial, renovà el seu altar major amb la construcció d'un nou retaule, obrat per l'escultor vilafranquí Pere Maris³⁵ i el fuster Francesc Surget, els quals contractaren l'obra el 1624³⁶. Acabada l'obra, es procedí, per part de la comunitat, a l'encàrrec del daurat a un mestre daurador, del qual ara per ara no coneixem el nom. Hom pot suposar que aquest no fini la tasca, per motius que avui desconeixem, i calgué cercar un nou mestre per acabar l'obra. Així, doncs, el 31 d'agost de 1626, el rector i els dos jurats de la universitat de la vila es desplaçaren a Santa Coloma de Queralt per contractar amb Esteve Gaixet el daurat del retaule major³⁷. El retaule fou desmuntat i transportat al taller d'Esteve Gaixet, de la plaça de l'Església de Santa Coloma, on es realitzà la feina i, un cop acabat, es tornà a transportar a l'església de Santa Maria, on fou novament muntat sota l'atenta mirada d'en Gaixet. El retaule combinava l'escultura amb pintura sobre taula i en el taller sols es daurà el conjunt, quedant a l'elecció dels jurats i rector el poder estofar, posteriorment, alguna part d'aquest, alhora que es feien càrrec de fer pintar les escenes dels taulons. Esteve Gaixet donà per fermança a Francesc Sala, mercader de la vila de Santa Coloma. El preu fet fou de dues-centes lliures, pagadores en tres termi-

34. APSC: Llibre d'òbits 1657-1708, s.f

35. Sobre l'escultor vilafranquí, d'origen manresà, Pere Maris vegeu: MASSANELL i ESCLASSANS, Antoni: "Els artistes vilafranquins: pintors, escultors, dauradors (segles XV al XVIII)" a *Miscel·lània Penedesenca* II (1978), pàg. 108; MASSANELL i ESCLASSANS, Antoni: "Escultors a Vilafranca (1590-1678)" a *Miscel·lània Penedesenca* VIII (1985), pàg. 183-185; BOSCH i BALLBONA, Joan: *Els tallers d'escultura al Bages del segle XVII*. Caixa de Manresa. Manresa 1990, pàg. 95-96

36. MAS, Mn. Josep: *Notes històriques del bisbat de Barcelona*. vol.XV. (Notes manuscrites conservades a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.)

37. Veure Apèndix: Document I. També AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1626-1627, s.f (Mn. Josep Mas també recollí aquesta dada a través de l'Arxiu parroquial de Miralles)

nis³⁸; la meitat, és a dir, cent lliures, el dia en què es desmuntés el retaule, cinquanta lliures quan es tornés a muntar, i les restants cinquanta lliures al cap d'un any. La cancel·lació de tots els deutes es feu el 28 de setembre de 1628.

Aquest retaule encara el pogueren veure en l'emplaçament original els membres del Centre Excursionista de Catalunya que el 9 de desembre de 1894 visitaren l'església de Santa Maria -malauradament en aquella ocasió sols fotografiaren la creu de terme gòtica- i ens deixaren la següent descripció: " *L'altar major de Santa Maria és del renaixement y bastant bo. L'imatge de la Verge Maria, tallada de fusta, de tamany natural y d'una sola peça. Los retaules són també bastant bons*"³⁹. Hem de tenir present que era un retaule del primer terç de segle XVII, els quals es caracteritzen per un marcat classicisme en el traçat de l'estructura arquitectònica. Per aquest motiu els doctes excursionistes el qualificaren de renaixentista, malgrat pertànyer a l'època del barroc⁴⁰.

L'11 de juliol de 1911 fou beneïda, després d'unes obres d'arranjament, la capella de Sant Romà de Miralles -reedificada el segle XVI- la qual passà a ser església parroquial. La nova parròquia conservà el retaule titular dedicat a Sant Romà (segle XVI) i es traslladaren, procedents de l'església de Santa Maria del Castell, els retaules de Sant Roc i el del Sant Crist⁴¹; a més a més, hom pot suposar que també es construïren nous retaules com el major, el de la Puríssima i el del Roser, tots tres beneïts el dia 11 de juliol. El retaule del Roser, que l'any 1921 encara no estava acabat, incorporava la imatge de l'antic retaule del Roser de l'església de Santa Maria del Castell. Així, l'antiga església parroquial de Santa Maria, malgrat restar

38. Normalment, els pagaments de les tasques de policromat de retaules se solien fer en tres terminis. El primer es realitzava en el moment de la capitulació o a l'inici de l'obra i servia per a poder comprar els materials necessaris, com els fulls d'or o els pigments. El segon pagament solia fer-se quan l'obra es trobava a la meitat. I el darrer un cop finalitzada l'obra i visurada. Igual com succeïa amb la feina de l'escultor, l'obra del daurador també era visurada per perits experts, membres del Col·legi de Pintors i Dauradors de Barcelona, els quals donaven el seu vist-i-plau. Si els perits observaven quelcom que no estigués d'acord amb allò estipulat en el contracte, el daurador havia d'esmenar-ho pel seu compte. Fins que no rebia el vist-i-plau, aquest no rebia el darrer pagament. Normalment els visuradors eren dos i solien ser escollits un pel client i l'altre pel daurador. (PÉREZ SANTAMARIA, *Aurora: L'escultura barroca a Catalunya*. Ed. Virgili i Pagès. Lleida 1988.)

39. OSONA, Artur: "Excursió oficial a Carme, Santa Candia, Orpi y Miralles" a *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Barcelona, Núm. 16 (gener-març 1895), pàg.5-6

40. Cronològicament hem de considerar la data de 1624 com a època del barroc, però estilísticament no podem considerar la producció retaulística d'aquest moment com a pròpiament barroca, ja que encara seguia els models i les aportacions de la centúria anterior, amb la utilització d'un llenguatge romanista -el qual es posa de manifest en la traça arquitectònica - que tendeix a utilitzar una sintaxi clàssica sotmesa a les llicències del manierisme.

41. Hom pot suposar que el Sant Crist fou aquell que el 1631 obrà, juntament amb dos àngels, l'escultor Bernat Perelló, i policromà el pintor igualadí Salvador Martí, per a l'església de Santa Maria del Castell de Miralles. (MAS, Mn. Josep: *Op. cit.*) No obstant, hem de fer constar que segons la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya* (Alt Penedès, Baix Penedès, Garraf i l'Anoia, vol.V. Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1993, pàg.357), el 1916 foren traslladats a l'església de Sant Romà "un valuós retaule gòtic del Roser i l'altar major renaixentista de l'església vella del castell", però les notes donades pel rector de Miralles l'any 1921 al Bisbat de Barcelona diuen: "Yglesia antigua. Todos los altares fueron trasladados a la iglesia actual (Sant Romà): exceptuados el mayor i el del Rosario."

fora del culte, conservà el seu retaule major i el del Roser⁴², ja que la resta de retaules i objectes foren traslladats a la nova església parroquial. El 1921 el rector de la parròquia de Sant Romà, en resposta al qüestionari publicat el 15 de desembre de 1920 pel bisbat de Barcelona⁴³, descrivia amb aquestes paraules el retaule major de Santa Maria de Miralles, daurat pel nostre artífex: "*Altar mayor: Es un retablo, bella obra construïda en 1623, de madera, de orden compuesto, todo el dorado i con compartimentos pintados que representan imágenes de Santos. En la hornacina central hay la imagen de la Virgen, de madera : las demas hornacinas vacias*"⁴⁴. El retaule romangué en el seu emplaçament original fins el 1936⁴⁵, i hom pot suposar que desaparegué⁴⁶ durant els esdeveniments de la Guerra Civil, ja que només foren traslladats a l'Ateneu Igualadí, per a la seva salvaguarda, "*una creu de terma (trencada), un retaule de l'ermita de Sant Romà i dues safates*"⁴⁷. Segons informació oral, la resta de retaules foren cremats davant de l'església.

Tractem de la primera obra documentada, d'Esteve Gaixet, per a l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt. Com ens diu Joan Bosch, "*la majoria de parròquies (durant el s.XVII) renovaren els seus retaules, com a mínim el major, el del Roser i el d'advocacions com Sant Isidre o el Santíssim*"⁴⁸. Així, seguint el sentiment devot de l'època, es contractà la fàbrica d'un nou **retaule del Santíssim** per al temple parroquial de la vila. El benefici fou fundat el 1338 per Jaume Ferrer, prevere de Santa Coloma, el qual costejà la nova capella i el seu retaule⁴⁹. Durant el primer terç del segle XVII - el 10 de gener de 1630 -, fou renovat el benefici eclesiàstic sota advocació del Corpus Christi. Els nous beneficiats foren Josep i Jeroni Ferrer, clergues de Barcelona. El 15 de febrer de 1630, Jeroni Ferrer, volent prendre possessió del benefici, es comprometia a pagar les servituds d'absència i altres càrrecs, ja

42. Hom pot suposar que el retaule del Roser era aquell que contractà l'escultor Antoni Tramulles el 1606, i pintà el gran pintor fra Damià Vicens, monjo del monestir de Sant Jeroni de la Murtra (Maresme), el 1608, per la confraria de Nostra Senyora del Roser de l'església de Santa Maria del Castell de Miralles, la qual havia estat fundada el 27 d'abril de 1603 per fra Tomàs Palau, delegat del prior del convent de Santa Caterina de la ciutat de Barcelona. (MAS, Mn. Josep: *Op. cit.*)

43. B.O.B. Any LXIII, núm 1727, vol.62, pàgs. 421-451

44. Arxiu Diocesà de Barcelona: Elencus 1921, vol.16. Arxiprestat de Piera, f.125

45. IGLESIES, Josep i SANTASUSAGNA, Joaquim: *Les valls del Gaià, del Foix i de Miralles*. Impremta Marian Roca, Reus 1934. pàg.401.- La descripció que fan del retaule és la següent: "*L'altar major és de bon estil renaixement*".

46. En el catàleg del Museu Diocesà de Barcelona (Barcelona 1991, pàg.22) apareix catalogat: "*Retaule de Santa Maria de Miralles. Pintura a l'oli sobre taula. Catalunya. s.XVI - segona meitat. Provenint de l'església parroquial de Sta. Mª de Miralles*" amb els números d'inventari 747, 748 - les dues portes amb les figures de sant Pere i sant Pau - i del 756 al 763 - vuit taules pintades -. Hem de fer constar que el present retaule catalogat no és el retaule major de Santa Maria del castell de Miralles obrat pel nostre artífex, sinó que es tracta del retaule major de l'església de Santa Càndida d'Orpí (Anoia).

47. FERRER i BUJONS, Josep: "El patrimoni cultural i religiós anoienc durant la Guerra Civil 1936-1939 (i II)". a *La Veu de l'Anoia*. Igualada (3 de novembre de 1995). pàg 28

48. BOSCH: *Op. cit.*, pàg.22

49. SEGURA: *Op. cit.*, pàgs.262-263

que residia a la ciutat de Barcelona⁵⁰. Hom pot suposar que la primera cosa que feren, en fer-se càrrec del benefici, fou la renovació del retaule de la capella.

No coneixem el contracte de l'obra que signaren Esteve Gaixet i el prevere Pere Joan Domingo - com a procurador de Josep i Jeroni Ferrer -, però sí que conservem les dues èpoques dels pagaments. El preu convingut per pintar i daurar el retaule fou de cent trenta lliures, i el primer pagament, de vuitanta-dues lliures i nou sous, es realitzà el 8 de febrer de 1631⁵¹. Si tenim present que per norma general en el moment de formalitzar el contracte es feia la primera paga, hom pot suposar que fou en aquesta data, o en alguna molt propera, la capitulació. El segon i darrer pagament, de les restants quaranta-set lliures i onze sous, fou el 19 de maig de 1633⁵², una data en la qual el retaule ja era acabat.

Després del terrible incendi del 27 de desembre de 1731 que cremà l'altar major i cinc retaules del presbiteri, es decidí traslladar el retaule del Santíssim - o Corpus Christi - de la seva capella a l'altar major. Allà féu les funcions de retaule major fins el dia 4 d'abril de 1796, en què novament fou traslladat, aquest cop a la capella de l'Hospital, on restà fins a finals del segle passat⁵³. Mossèn Esteve Puig, nebot de Mossèn Segura, organitzà, a finals del segle passat, una col·lecció amb un recull de peces provinents de la mateixa vila de Santa Coloma i de les parròquies veïnes per a la seva salvaguarda⁵⁴. D'entre aquestes, conservava un plafó pintat sobre fusta, que representava l'escena del Sant Sopar, procedent del citat retaule del Santíssim, el qual encara es trobava en la col·lecció el 1906⁵⁵.

Una altra de les obres que féu Esteve Gaixet per a l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt, fou el daurat i estofat del **retaule de Nostra Senyora del Roser**, així com la decoració de la seva capella. La nova capella s'inicià gràcies a un llegat testamentari de dues-centes lliures, de Pere Joan Montgraula. Vicenç Montgraula, apotecari de la vila, fou el marmessor i incrementà personalment el llegat fins a les quatre-centes lliures. Amb tot i això, la quantitat no fou suficient, i el 8 d'agost de 1627 demanà l'ajut de la universitat per tal de poder finalitzar les obres. Aquesta institució es comprometé a costejar la matèria primera (pedra, calç,...) mentre que Vicenç Montgraula pagava els operaris. El novembre de 1628 estava acabada la capella i part de la sagristia⁵⁶. Fetes les obres, corresponia l'inici de la decoració de la capella per la qual cosa durant el 1632 es bastí un nou retaule.

50. AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1629-1630, s.f. - És interessant subratllar que els testimonis foren el batlle de la vila de Santa Coloma, Josep Fonoll, i Esteve Gaixet.

51. Veure Apèndix: Document II. També AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1631, s.f

52. Veure Apèndix: Document III.

53. SEGURA: *Op. cit.*, pàg.290

54. CASTELLANOS, Josep: "Excursió particular a Valls, Pla de Cabra, Vallespinosa, Santa Coloma de Queralt y Igualada" a *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Barcelona, Núm.17 (abril-juny 1895), pàg.81

55. SEGURA: *Op. cit.*, pàg.290

56. SEGURA: *Op. cit.*, pàg.248-249

Aquest hom el pot considerar acabat el 1633, ja que en el testament de Rafaela Rosich, datat el 23 d'abril d'aquell any, fundà unes misses en " *lo altar de Nostra Senyora del Roser* " ⁵⁷. Finalitzat el retaule, es procedí a daurar i pintar tot el conjunt. L'encarregat de dur a terme l'empresa fou Esteve Gaixet. El 6 de gener de 1634 signà, davant del notari Joan Roca, els capítols per daurar i estofar el retaule per un preu de cent vint-i-cinc lliures ⁵⁸. En desconeixem els pactes i els terminis de realització - ja que no hem localitzat els manuals del citat notari -, però hom pot suposar que l'execució de la feina s'allargà dels terminis establerts, ja que la cancel·lació de l'obra s'endarrerí dotze anys. Finalment, el 24 de juliol de 1646 els marmessors del testament de Vicenç Montgraula - el qual havia mort el 2 de maig de 1639 ⁵⁹ -, reconeixien els pactes signats, tant per daurar i pintar la capella com el retaule, i un deute pendent de trenta lliures ⁶⁰. Acabada ja l'obra, el 13 de setembre de 1648 es féu una nova fundació de la confraria de Nostra Senyora del Roser ⁶¹, ja que aquesta havia estat fundada el darrer terç del segle XVI ⁶².

Aquesta obra desaparegué durant els primers dies de la Guerra Civil amb la febre destructora de retaules i imatges religioses, quan el 24 de juliol de 1936 fou cremat el temple parroquial. Malgrat la lamentable pèrdua, hem pogut localitzar unes fotografies ⁶³ amb les quals, encara que no ens permetin observar amb detall el treball d'estofat, ens podem fer una idea de l'obra (Il·lustracions 2 i 3).

El 27 d'agost de 1635, els jurats i batlle de la vila de Biure de Gaià contractaren amb l'escultor Josep Tramulles - resident aquells dies a la vila de Santa Coloma de Queralt -, la fàbrica d'un nou **retaule del Sant Nom de Jesús per a l'església parroquial de Biure**, i una escultura exempta de Jesús infant per dur a la proces-

57. AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1633, s.f

58. Veure Apèndix: Document VII.

59. APSC: Llibre d'òbits 1634-1656, s.f. - Vicenç Montgraula fou enterrat a la capella del Roser. La seva esposa Caterina féu testament el 17 de juliol de 1651, a través del qual disposava ser enterrada també en la capella del Roser, en el vas del seu marit (AHT:FN.SC. Joan Biavia. Manual 1650-1653, s.f)

60. Hom pot suposar que el present retaule no fou desmuntat i dut al taller per realitzar la feina, sinó que aquesta es féu en la mateixa capella. Per això es degueren aixecar unes bastides davant el retaule per tal que Esteve Gaixet hi pogués treballar. Això ens ho confirma el fet que el 14 d'octubre de 1634, el prevere Pau Ferrer, doctor en teologia i beneficiat de l'església de Nostra Senyora del Pi de Barcelona - però fill de Santa Coloma -, fundà una missa perpètua cada diumenge i disset misses més en dies assenyalats - com Nadal, Corpus, Pasqua de Ressurrecció o Tots Sants - en l'altar del Roser (AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1634, s.f). No obstant això, no hem de descartar la hipòtesi que en aquesta data el retaule ja estigués acabat i per algun motiu el darrer pagament fou el que s'ajornà fins el 1646. Normalment els pagaments anaven en relació a la feina feta i viceversa; així, si el daurador no complia amb els terminis, el client no li pagava, però també si el client no pagava dins els terminis, el daurador no realitzava la feina.

61. AHT:FN.SC. Joan Mur. Manual quart 1647-1651, ff.70-72v. També en l'Esborrany 1648-1649, s.f

62. SEGURA: *Op. cit.*, pàg. 210

63. A més a més de les dues fotografies que hem pogut publicar - una procedent del Fons Fotogràfic Salvany de la Biblioteca de Catalunya (núm. 717-10) i l'altra de l'Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya (núm. 1778-A) -, hem localitzat una tercera fotografia, datada el 1917 (clixé Ribera), a l'Arxiu Fotogràfic del Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona (núm. 8.664) que ens dóna una visió de tot el retaule.

Il·lustració 2 : Vista parcial de la capella i retaule del Roser de l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt (abans de la seva destrucció el 1936). Foto : Salvany. Clixé propietat del Fons Fotogràfic Salvany de la Biblioteca de Catalunya.

só⁶⁴. En aquests pactes Esteve Gaixet actuà com a fermança de l'escultor Josep Tramulles. Això ens podria fer pensar en una possible col.laboració professional entre ambdós mestres durant l'estada d'aquest darrer a Santa Coloma, que potser va poder tenir continuïtat en la fàbrica d'altres retaules; alhora que ens posa de manifest el reconeixement de què gaudia el nostre artífex en poder actuar com a fiador de tal empresa. El retaule havia d'estar acabat el desembre d'aquell any. Un cop finalitzat i assentat en una de les capelles laterals, el 30 de juliol de 1636, Pere Malet, Joan Montagut i Joan Duch - batlle i jurats, respectivament, aquell any, de la universitat de Biure - es desplaçaren a Santa Coloma per contractar, amb Esteve Gaixet, el daurat i policromat del citat retaule i la figura de Jesús infant⁶⁵. El preu convingut fou de quaranta lliures pagadores en dos terminis : la meitat el dia de la capitulació i la resta el 21 de setembre de l'any següent, 1637, un cop ja finalitzada i assentada l'obra, ja que es comprometia a tenir-lo llest el primer de gener. El retaule fou desmuntat i traslladat al taller d'Esteve Gaixet, on es realitzà la feina, i un cop acabada, fou tornat a transportar a Biure i assentat dins l'església parroquial, tot a despeses del poble. Pel present retaule, a més de les tasques de daurat i estofat, també es féu càrrec de pintar els tres taulons de la predella amb les escenes respectives a les imatges tallades: Sant Isidre, Sant Esteve i la central relacionada amb el Sant Nom de Jesús.

Durant el darrer quart del segle XVIII s'enderrocà l'antiga església parroquial per tal de construir-ne una de nova. La primera pedra fou col.locada el 13 d'abril de 1775 i el 16 d'octubre de 1777 es féu la benedicció de l'actual església de Sant Joan Baptista de Biure de Gaià⁶⁶.

El taller també estengué la seva empremta en els retaules del deganat d'Igualada. Així, el 10 de maig de 1638 contractà el daurat del **retaule major de l'església parroquial de Sant Llorenç d'Argençola**, amb dos membres de la comunitat⁶⁷. El retaule major, dedicat a Sant Llorenç - juntament amb el sagrari i les calaixeres de la sagristia - havia estat contractat entre els jurats a la vila i el fuster de Vilafranca del Penedès Francesc Surget, el 29 de novembre de 1623, mentre aquest darrer residia a la vila de Santa Margarida de Montbui (Anoia). Segons Joan Bosch, la part escultòrica devia anar a càrrec del seu gendre, l'escultor Pere Maris⁶⁸. Un cop finalitzat el retaule, calgué esperar uns quants anys per tal que la comunitat, bàsicament pagesa, pogués fer front al cost del daurat. El preu fet per pintar i daurar l'obra fou de dues-centes vint-i-cinc lliures, pagadores en tres terminis: du-

64. Veure, en aquesta mateixa revista, l'article de Joaquim Vicente i Ibáñez: "L'escultor Josep Tramulles a Santa Coloma de Queralt 1635-1637"

65. Veure Apèndix: Document IV.

66. GUAL I VILÀ, Valentí: "Notes al voltant de l'església parroquial de Biure" a *La Segarra*. Santa Coloma de Queralt, Núm. 156 (agost 1992). pàg.28

67. Veure Apèndix: Document V.

68. BOSCH: *Op. cit.*, pàg.96

Il·lustració 5 : Epifania. Detall del retaule del Roser de l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt (circa 1925). Foto : F. Blasi. Clixé propietat del Centre Excursionista de Catalunya.

rant la capitulació, a mitja feina i en acabar; i igual que succeí amb el retaule de Miralles, en Gaixet donà com a fermança el mercader Francesc Sala. El retaule fou desmuntat - excepte el basament i el bancal - i traslladat al taller de Santa Coloma, on es realitzà la feina. Després, un cop enllestida, tornà a ser transportat i assentat de nou a l'interior de l'església, tot a despeses de la universitat de la vila. En el taller d'Esteve Gaixet es realitzà la part de daurat i estofat. Per la part de pintura dels taulons del bancal - en els quals havia de pintar les escenes que li indiquessin els jurats - i les portes de la sagristia - en les quals havia de pintar a l'oli Sant Pere i Sant Pau -, Esteve Gaixet es desplaçà a la vila d'Argençola per poder realitzar la feina *in*

situ, a l'interior de l'església; i així, mentre durà la seva tasca, la universitat li proporcionà allotjament dins de la vila. Un cop acabat el retaule, durant el primer mes fou visurat per dos oficials examinats en el Col·legi de Pintors i Dauradors de Barcelona per tal de donar-hi el vist-i-plau. El retaule havia d'estar llest el 10 d'agost, diada de Sant Llorenç, de l'any següent, és a dir 1639; però la cancel·lació de tots els deutes no es féu fins el 21 de març de 1644. Creiem interessant subratllar que malgrat que els capitols són molt detallats, es deixa a la consideració d'Esteve Gaixet l'elecció dels colors i motius de l'estofat, segons el seu parer, cosa que ens posa de manifest la confiança que tenia la comunitat en el seu bon ofici.

Desconeixem les vicissituds del retaule, però l'actual església fou edificada amb pedres del castell - durant el darrer terç del segle passat, i beneïda el 18 de maig de 1891.

Al cap de cinc mesos d'haver contractat el retaule d'Argençola, i per tant, mentre aquest encara era en el taller, contractà, el 10 d'octubre de 1638, el daurat i pintat del **retaule de Sant Isidre de l'església de Santa Fe de Rauric** amb els jurats de la universitat de dita vila⁶⁹. El retaule era obra de l'escultor Pere Maris⁷⁰, i Esteve Gaixet havia actuat de testimoni en la signatura dels pactes per la fàbrica del retaule entre l'escultor i els jurats de la vila, el dia 12 de gener de 1632⁷¹. El retaule, que havia estat obrat a Vilafranca del Penedès en el taller de Pere Maris, fou transportat i assentat en el seu emplaçament. Així, un cop enllestida la feina de l'escultor, s'hagué d'esperar sis anys per poder-lo acabar totalment, és a dir, fer front al seu daurat i policromat. Un cop signat el contracte amb Esteve Gaixet, el retaule fou desmuntat i transportat al seu taller, on s'havia de daurar el cos i la talla i pintar dotze taules amb diverses escenes. Un cop finalitzat, es tornà a transportar vers l'església per ser de nou assentat, tot a càrrec de la universitat de la vila. Aquestes escenes - tret de la de sota la pastera del titular, que òbviament havia de ser una història de Sant Isidre - quedaven a la lliure elecció dels jurats de la vila i del rector de Montargull, ja que l'església de Santa Fe de Rauric era sufragània d'aquesta darrera. El termini per a la realització de l'obra fou d'un any, és a dir, que havia d'estar finalitzada el 10 d'octubre de 1639 i, com era habitual, s'estipulà l'acceptació que dos membres del Col·legi de Pintors i Dauradors de Barcelona visuressin, dins el primer mes, l'acabat final del retaule. El preu convingut fou de cinquanta-cinc lliures. En les condicions s'establí un primer pagament de vint-i-cinc lliures en el moment de contractar l'obra, un segon de vint lliures el dia 15 d'agost de 1639, i les restants deu lliures el següent 15 d'agost després d'assentar l'obra, és a dir, 1640. Però la cancel·lació de tots els deutes s'endarrerí fins el 3 de febrer de 1646.

Atenent als manuals notariais conservats, la propera obra que trobem que contractà el nostre artífex data de 1660, la qual cosa representa un buit documental entre la dècada de 1640 i l'esmentada de prop d'una vintena d'anys, els quals

69. Veure Apèndix: Document VI.

70. BOSCH: *Op. cit.*, pàg.96

71. AHT:FN.SC. Joan Mur. Manual setè 1630-1633, s.f. També en l'Esborrany 1632, s.f

hauríem de considerar de maduresa i consolidació del taller. Com ens diu Joan Bosch, " *en moments tan crítics com les dècades de 1640 a 1660 la demanda lluny de decaure va representar el 60% de la producció documentada dels tallers escultòrics de Manresa, Cardona i Igualada al segle XVII* "72. Per tant, hem de creure que el taller continuà amb la seva activitat - malgrat ser temps difícils73 - i hauríem d'explicar aquest silenci no pel fet que no es contractessin retaules, sinó perquè els contractes es feren amb notaris dels quals no s'ha conservat la documentació74.

En el taller familiar, com ja hem dit anteriorment, sabem que treballaren els seus fills Jaume i Mateu. Així, el 8 de març de 1660, Esteve Gaixet contractà, juntament amb el seu fill Jaume, el daurat i estofat del **retaula de Nostra Senyora del Roser de l'església parroquial de Sant Jaume de Pallerols**, amb els priors de la confraria i els jurats de la vila75. El retaula, amb escultura exempta i els quinze misteris en relleu, havia de ser policromat per un preu fet de cent vuitanta lliures, pagadores en tres terminis : cent el dia de la capitulació, quaranta un cop assentat el retaula i les quaranta restants sis mesos després. El retaula havia d'estar llest al cap d'un any, és a dir, el 8 de març de 1661 i, com era habitual, es donava facultat als membres de la comunitat per fer visurar l'obra un cop acabada. En els presents pactes, Esteve donà com a fermança el seu consogre, Pere Novella, el qual era també el procurador del seu fill Jaume. Això ens fa pensar que en Jaume desenvolupà un paper important dins el taller, al costat del seu pare. Entre els aspectes tècnics i artístics que ens deixa entreveure el contracte jaspiat (no tenim cap imatge del retaula), voldríem destacar el jaspiat en les grades, cosa que ens posa de manifest l'elevat grau de coneixement de l'ofici del taller del nostre artífex, i l'especificació de la utilització de sang de dragó. També creiem interessant destacar el fet d'establir un valor fix en el preu fet, independentment de la inflació de la moneda, ja que s'estipulà " *a raó la dobla de sinch lliures y tres reals, puje o baxe la moneda* ".

Sabem del cert, gràcies al contracte, que el taller d'Esteve Gaixet daurà el **sagrari del retaula major de l'església parroquial de Sant Salvador de Bellprat**, i potser no seria massa agosarat si féssim extensible aquesta afirmació a tota l'obra de daurat del retaula. *L'antiga capella de Sant Salvador - reedificada a mitjan segle XVI - es convertí en església parroquial el 1631 i fou ampliada durant la dècada dels*

72. BOSCH: *Op. cit.*, pàg.23

73. A més a més de la Guerra dels Segadors, voldríem destacar la terrible pesta de l'estiu de 1651 la qual, degut a la seva virulència, feu que el 8 de juliol d'aquell any la gent decidís abandonar la vila de Santa Coloma. Entre les baixes produïdes per la pesta hi havia el prevere Joan Mur, el qual morí el 6 d'agost (SEGURA: *Op. cit.*)

74. Hem de tenir present que la major part del fons notarial de Santa Coloma de Queralt conservat prové de les escrivanies eclesiàstiques, mancant aquella documentació dels notaris laics que del cert sabem que exerciren en la citada vila, i que de ben segur registraren quantiosa documentació referent a la vitalitat del taller i a la situació del nostre artífex. Així, per exemple, podem citar dos notaris amb els quals escripturà alguns documents i dels quals no s'ha conservat el conjunt de la seva documentació, com Pere Pau Alaix o Joan Roca.

75. Veure Apèndix: Document IX.

anys trenta sota la direcció del mestre Closes⁷⁶. Però passaren més de deu anys perquè es pogués ennoblir l'interior de l'església amb el seu retaule major. Després del procés de deliberacions dut a terme per la comunitat, el 29 de novembre de 1655, els jurats de la vila contractaren amb l'escultor Jacint Reguer⁷⁷ la fàbrica del retaule major⁷⁸. Aquest, que seguia una traça signada pel mateix Reguer, estava compost per escenes a mig relleu i escultures exemptes, quedant al parer del rector i jurats l'elecció de les històries i les figures⁷⁹. A més a més, s'inclogué a la traça original la fàbrica d'un sagrari que havia de seguir com a model el sagrari del retaule major de l'església parroquial de Sant Vicenç d'Aguiló. El preu fet pel conjunt del retaule i sagrari fou de tres-centes lliures, pagadores en quatre terminis en funció de l'evolució de la feina en el retaule : el primer pagament (seixanta lliures) corresponia a l'inici de l'obra, el segon (seixanta lliures) en finalitzar el peu i pedestal, el tercer (vuitanta lliures) en finalitzar el primer cos, i el quart i darrer (les restants cent lliures) en ser acabada l'obra. El retaule havia d'estar llest el dia 29 de setembre de 1656. Els jurats de la vila li proporcionaren una casa franca per tal que pogués treballar en la mateixa vila. En els presents actes Esteve Gaixet actuà de testimoni. Set anys després, el 20 d'octubre de 1662, contractà el daurat del sagrari⁸⁰. Aquest fou dut al taller d'en Gaixet per ser daurat i policromat, i havia de seguir la forma en què estava daurat el sagrari d'Aguiló. El preu convingut fou de cent lliures, pagadores en tres terminis : un primer pagament de quaranta-cinc lliures - que Esteve ja havia rebut en el moment de signar la capitulació -, un segon de vint-i-cinc lliures el 25 de desembre d'aquell any - dia en què es comprometia a tenir acabat el sagrari-, i les restants el 15 d'agost de l'any següent, 1663.

Retornant a l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt, creiem que cal suposar la intervenció de Gaixet en un altre retaule, a més dels dos ja esmentats, malgrat que a hores d'ara només podem atribuir-li l'autoria. Es tractaria en concret del **retaule de la capella de Nostra Senyora dels Minyons**.

Tal com explica mossèn Segura, ja en el segle XIII degué haver-hi un altar dedicat a la Verge, ja que el rector Ferran fundà un benefici sota la seva advocació. Amb la reedificació del nou temple, durant el segle XIV, hom pot suposar que continuà el benefici, amb la construcció d'una capella i un retaule i la institució d'una missa cantada, els dissabtes, per infants. Durant el 1538 es féu la fundació d'una missa matinal cantada, tots els dies de la setmana excepte el diumenge, per deu o dotze infants sota la direcció de l'organista. Per aquest fet, aquesta capella dedicada a la

76. RIBA i GABARRÓ, Josep: " Bellprat. Arquitectura civil i religiosa " dins *Anoia*. vol.II. Història de les comarques de Catalunya. Parcir Edicions Selectes, Manresa 1991. pàg 230

77. Sobre l'escultor Jacint Reguer vegeu: DURAN i SANPERE, Agustí: *Llibre de Cervera*. Curial, Barcelona 1987. pàgs.233, 399 i 458.

78. Veure Apèndix: Document VIII. - Voldríem subratllar el fet que Jacint Reguer es trobava habitant en la vila de Sant Martí de Sesgueioles (Anoia), potser per motius de feina en la parroquial del lloc.

79. Segurament era una traça que Jacint Reguer ja havia utilitzat en la fàbrica d'algun altre retaule.

80. Veure Apèndix: Document XI.

Verge rebé el nom de capella de Nostra Senyora dels Minyons⁸¹. Aquesta imatge gaudí d'una gran devoció popular, per la qual cosa hom pot pensar que arran d'aquest fet es volgués renovar el retaule per un de més proper al sentiment devot de l'època. I així fou com el baciner de dita capella contractà, el 31 de juliol de 1662, amb l'escultor Jacint Reguer un retaule per a la citada capella pel preu fet de quaranta lliures⁸². De la traça inicial, presentada per Reguer, es substituïren els dos taulons llisos que havien de ser pintats - a banda i banda de la pastera o fornícula central on s'allotjava la figura de la Verge -, per dues pasteres amb les seves corresponents figures exemptes, una de les quals havia de ser Sant Joaquim. Quan contractà l'obra, com era costum, cobrà el primer pagament signant àpoca juntament amb els pactes; quan la feina es trobava a la meitat signà àpoca pel segon pagament el 9 d'octubre de 1662⁸³ per la feina realitzada, i un cop finalitzat i assentat el retaule cobrà el darrer pagament signant àpoca el 28 de maig de 1663⁸⁴, malgrat que s'havia compromès a tenir-lo acabat l'1 de novembre de 1662.

En els acords signats per Reguer per a la fàbrica del present retaule actuà com a testimoni Esteve Gaixet. Aquest fet ens fa pensar - amb les lògiques reserves, ja que fins ara no hem trobat el contracte de daurat - que no errarem si atribuïm el daurat i policromat d'aquest retaule al taller del nostre artífex⁸⁵.

Aquest retaule es perdé, o potser es va malmetre, durant l'incendi de l'església parroquial del 27 de desembre de 1731, ja que el 28 de gener de 1744 l'administrador de la capella demanà permís a l'Ajuntament per obrar un nou retaule. Aquest fou obrat el 1747 per l'escultor Joan Novelles⁸⁶.

Una altra de les poblacions que acudí a cercar l'ofici del nostre artífex fou la vila de Civit. El rector i els jurats de la citada població es traslladaren a Santa Coloma de Queralt per tal de poder contractar el policromat del nou **sagrari de l'altar major de l'església parroquial de Santa Maria de Civit**, i el 9 d'abril de 1663 en pactaren amb Esteve Gaixet i el seu fill Jaume el daurat i estofat⁸⁷. Els pactes estipulaven que el sacrari - que havia estat traslladat al taller d'en Gaixet - havia de ser "*dorat y estofat ab lo mateix or, colors y estofadura que està fet y fabricat lo sacrari de la iglésia parroquial del lloch d'Aguiló, ab la propia perfecció*". El preu convingut fou de seixanta lliures, pagadores en tres terminis: disset lliures

81. SEGURA: *Op. cit.*, pàg.243

82. Veure Apèndix: Document X.

83. AHT:FN.SC. Josep Blavia. Manual 1660-1663, s.f

84. AHT:FN.SC. Josep Blavia. Manual 1663-1668, s.f

85. Recordem que Esteve Gaixet ja havia col·laborat amb Reguer quan actuà com a testimoni en els pactes del retaule major de Bellprat, i finalitzat aquest, es féu càrrec de la seva dauradura; com també que ja havia treballat en el daurat dels dos nous retaules, del Santíssim i del Roser, bastits novament en la mateixa parroquial.

86. SEGURA: *Op. cit.*, pàg 246. Sobre l'escultor Joan Novelles vegeu GRAU i PUJOL, Josep M^e - PUIG i TÀRRECH, Roser: "La nissaga dels Espinalt, de Sarrai, i la seva producció artística. Algunes aportacions" a *Quaderns d'Història Tarraconense* VIII. Tarragona (1989). pàg.81

87. Veure Apèndix: Document XII.

el dia de la capitulació, és a dir, el 9 d'abril; vint-i-nou lliures el 15 d'agost d'aquell any, data en què s'havia d'entregar enllestida la feina, i les restants catorze lliures al cap d'un any del dia en què se signà el contracte, és a dir, el dia 9 d'abril de 1664. La cancel·lació de tots els deutes s'avançà al 3 de març de 1664, cosa molt poc freqüent, ja que, com hem pogut anar observant, normalment aquesta s'endarreriria dels terminis establerts. En els presents pactes actuà de fermança Pere Novella. Crida l'atenció el fet que pel present sagrari cobrés seixanta lliures, mentre que pel de Bellprat (recordem que també seguia el model del d'Aguiló) cobrà cent lliures; cosa que potser podríem explicar perquè era de mida més petita.

Com acabem d'observar, és el segon cop que ens trobem amb la indicació de seguir el model de daurat i estofat del **sagrari del retaule major de l'església parroquial de Sant Vicenç d'Aguiló**. Això ens podria fer pensar que aquest el podríem atribuir al taller del nostre daurador - hipòtesi que fem amb tota prudència, ja que no hem trobat el contracte -, i que fou una obra que li aportà un cert reconeixement, la qual cosa es traduí en futurs contractes de les parròquies veïnes, com les ja esmentades de Civit i Bellprat. Aquest sagrari fou obrat en una data anterior a 1655, any en què es contractà el de Bellprat tot seguint el model del primer. Per tant, hom pot considerar que el daurat es realitzà durant la dècada dels anys cinquanta⁸⁸.

A finals de la dècada dels anys seixanta, trobem documentats els seus fills Jaume i Mateu treballant a la vila de Valls. Així, el 5 d'abril de 1668 Mateu Gaixet cobrà una lliura i dotze sous per encarnar les cares, mans i peus dels misteris de la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist de Valls⁸⁹, i el 9 de novembre de 1669 signà les capitulacions, amb els priors de la confraria de Nostra Senyora del Roser de Valls, per daurar el tabernacle, estofar la imatge de la Verge del Roser que es duia dins el tabernacle i dues figures de les bacines, per un preu fet de vuitanta lliures⁹⁰. Igualment, el seu germà Jaume cobrà, el 25 de març de 1670, dues lliures i deu sous per pintar els gonfanons de la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist de la citada vila⁹¹. El 19 d'abril de 1672, ambdós germans cobraren dues lliures per daurar un Crist petit i encarnar la imatge de Nostra Senyora de la Soledat per la mateixa confraria⁹². Després de la mort dels dauradors, trobem treballant per la confraria de la Sang de Jesucrist de Valls al daurador Ramon Balaguer⁹³, el qual, per

88. Francesc Marimon, rector d'Aguiló i degà de Santa Coloma, actuà de testimoni en el contracte que signà Esteve Gaixet pel daurat del retaule del Roser de Pallerols, el 1660 - una data propera a la del daurat del sagrari.

89. de MORAGAS: *Op. cit.*, pàg.290

90. de MORAGAS: *Op. cit.*, pàg.312

91. de MORAGAS: *Op. cit.*, pàg.313

92. Arxiu Històric Comarcal de Valls: Llibre de comptes de la confraria de la Sang de Jesucrist 1663. f.12v

93. Sobre el daurador Ramon Balaguer vegeu: de MORAGAS: *Op. cit.*, pàgs.311-312, GRAU i PUJOL, Josep M^a - PUIG i TÀRRECH, Roser: "La darrera obra de l'escultor Llätzer Tramulles: El retaule major de Sant Andreu de la Selva del Camp (1704-1711)" a *Quaderns d'Història Tarraconense* X. Tarragona (1990). pàg.136

exemple, el 19 de març de 1686 cobrà dotze sous per fer i daurar una cartela - amb la inscripció INRI - pel Sant Crist de l'altar de la confraria⁹⁴.

EL PROCÉS DE DAURAT

Un cop l'escultor, juntament amb el fuster, havien acabat un retaule, el següent pas era fer-ne el daurat i policromat. Aquesta no tan sols era una qüestió purament ornamental, sinó que durant el segle XVII els retaules adoptaren cada cop estructures més complexes i la pintura deixà pas als relleus i les talles. D'aquesta manera el retaule es constituïa de nombroses peces que eren treballades independentment i després, un cop finalitzades, eren ajuntades formant l'estructura i cos del retaule. Això feia que fossin visibles els encaixos d'unió o s'apreciessin els diferents tons i les diverses direccions de les vetes de la fusta. Així, a través del daurat s'intentava donar homogeneïtat i unitat a tot el conjunt, alhora que es complien amb les directrius sorgides de les sessions del Concili de Trento sobre la decència i embelliment dels llocs sagrats, tot enriquint i solemnitzant el lloc de culte.

El procés de daurat podia ser realitzat tant en el taller, previ desmuntatge del retaule, com *in situ* - a l'interior de l'església i dins la capella on fos situat - per mitjà de bastides. Si el retaule era de dimensions mitjanes, era aconsellable desmuntar-lo i treballar-lo en el taller, ja que el procés de daurat es realitza millor en horitzontal.

El primer pas era preparar la fusta. S'havien de segellar les unions de les talles o relleus per tal de permetre el moviment natural de la fusta sense que afectés la capa de policromia. Per això s'utilitzava l'endrapat, que consistia en l'aplicació de tires de tela de lli i estopa en les unions, aplicades amb una cola animal. Després es procedia a donar una capa de preparació, de gruix variable, a base de guix i cola animal cartilaginosa. Aquesta capa tapava la porositat de la fusta alhora que allisava i deixava la superfície polida.

Després seguia el daurat de tot el retaule, per mitjà de fulls d'or fi. La superfície a daurar es preparava amb dues capes de bol⁹⁵ les quals, prèviament humitejades, servien de coixí mordent per aplicar posteriorment els fulls d'or. Aquests anaven situant-se un al costat de l'altre, encavalcant-se, de manera que quedés tota la superfície perfectament coberta. Aquesta capa daurada podia ser brunyida per donar un millor acabat. Per brunyir s'utilitzava una pedra dura, del tipus de l'ágata, llisa i arrodonida, la qual solia estar subjectada a un mànec de fusta per tal de poder-la fregar contra la superfície que calia tractar⁹⁶. Normalment s'havia de daurar tot el conjunt - a excepció de les parts de les carnacions - i en molts casos veiem com això quedava reflectit en els contractes; però a l'hora de la veritat aquesta part rarament es complia, ja que totes aquelles parts que no es veien, tot i estar prepa-

94. de MORAGAS: *Op. cit.*, pàg.312

95. El bol és una barreja d'òxid de ferro natural, argila, silicat càlcic i magnèsic.

96. En el procés de brunyir també podien ser utilitzades dents - concretament els ullals - d'animals carnívors, com per exemple de gos o de llop. (CENNINI, Cennino: *Il libro dell'arte*)

rades amb el bol, no es dauraven. Igualment, és freqüent observar com, a mesura que s'ascendeix en els diferents registres d'un retaule, l'espai entre els fulls d'or es fa cada cop més gran, ja que amb l'alçada aquest fet es feia inapreciable. Això succeïa perquè el material solia anar a càrrec del daurador, i per tant aquesta era una manera d'estalviar-lo i fer més rendible l'encàrrec⁹⁷.

Finalment es procedia a encarnar i policromar el conjunt. El procés d'encarnar consistia en policromar les carnacions - cares, peus i mans - de les figures i relleus amb una tècnica a l'oli amb textura llisa. Pel policromat de la resta del conjunt podien ser utilitzades dues tècniques : una era el *llamat*, que consistia en pintar, al tremp, tota la superfície daurada per després eliminar-ne una part amb unes varetes de fusta amb una punta fina tot fent dibuixos que posaven de manifest el daurat de sota - aquesta tècnica pretenia imitar els teixits de llana, fets de seda amb fils d'or i argent -; l'altre era l'*estofat*, que consistia en pintar els motius decoratius damunt del fons daurat - aquesta, com l'anterior, també pretenia imitar una tela, l'anomenada *estofa* -. També amb el daurat, a més a més d'intentar imitar les teles del moment, s'intentava imitar solucions tècniques i estilístiques aplicades a l'orfebreria i a l'escultura en metall amb la utilització del cisellat.

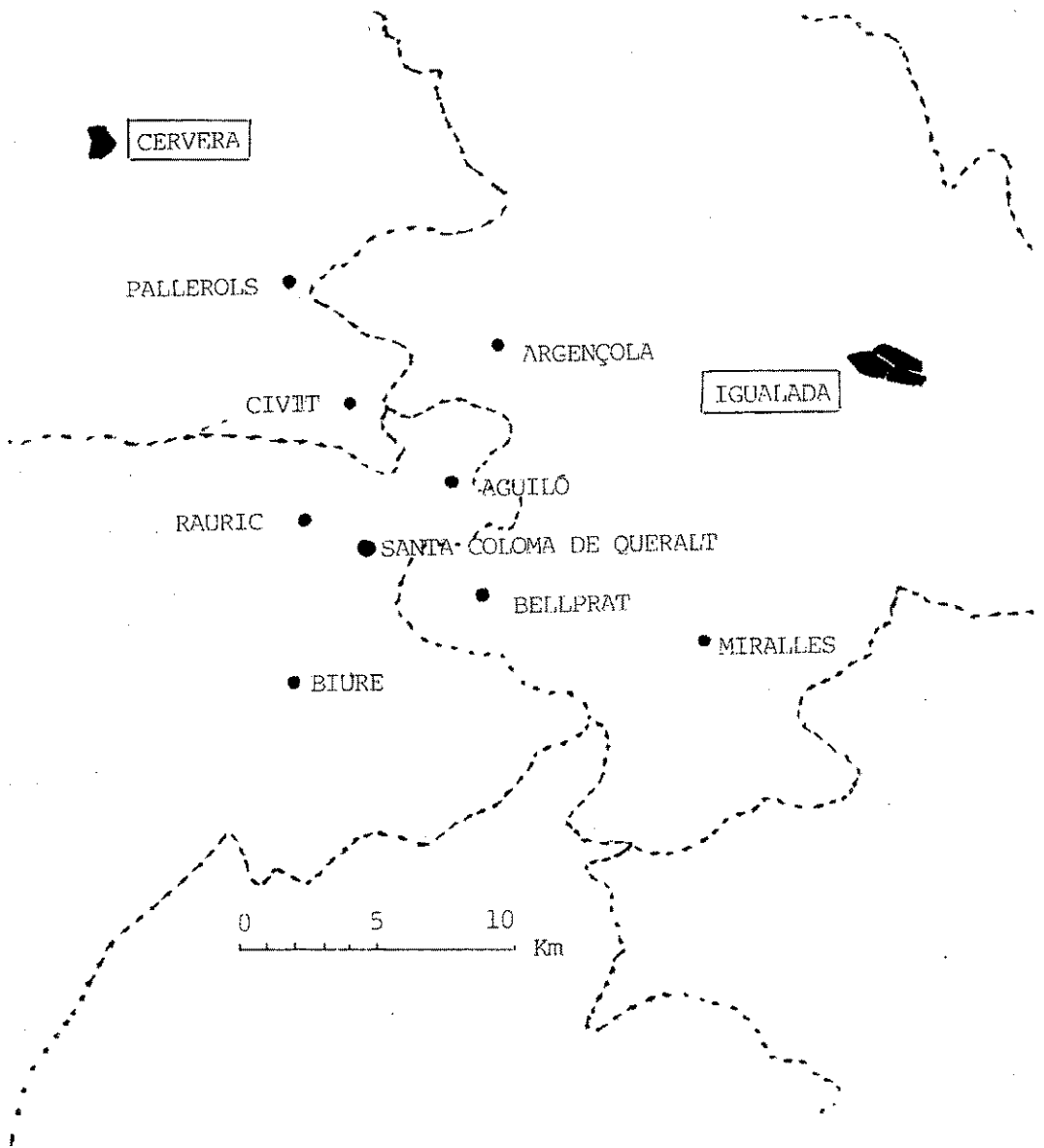
OBSERVACIONS

El que avui presentem és una primera etapa sobre aquest treball del daurador Esteve Gaixet, la qual - com ja hem comentat al principi - pretén oferir un primer catàleg de les obres realitzades pel taller del nostre artífex. Com també hem esmentat, del conjunt d'obres realitzades no se'n conserva cap *in situ* i la majoria han de considerar-se desaparegudes, cosa que dificulta el poder estudiar i valorar els aspectes tècnics i estilístics del nostre artista. Actualment portem a terme una recerca sobre la possible localització d'algun fragment dels esmentats retaules que pugui conservar-se en algun museu i que ens faciliti extreure les observacions que ens permetin perfilar el taller d'Esteve Gaixet, per tal de jutjar-ne la seva vàlua artística i situar-lo dins el context de la producció estilística dels dauradors a la Catalunya del segle XVII.

A partir de les dades exposades referents als diversos retaules obrats pel taller del nostre artífex, ens sembla que es poden treure algunes conclusions generals i d'altres de caràcter més particular. D'entre totes elles ens agradaria subratllar-ne algunes.

Sí observem la situació de les poblacions que contractaren els seus retaules amb el taller del nostre daurador (il·lustració 4), veurem com es dibuixa perfectament bona part de l'àrea de mercat de la vila de Santa Coloma, la conca de l'Alt Gaià, que limita amb les àrees d'Igualada, Cervera, Montblanc i Vilafranca del

97. Hem de tenir present que estem parlant de tallers d'àmbit local que bàsicament treballaven amb retaules de dimensions mitjanes. Tot i així podem observar aquest fet, per exemple, en les ales dels dos àngels que sostenen escuts heràldics que es troben situats al cap d'amunt del retaule major de l'església del monestir de Santes Creus (Alt Camp).

Il·lustració 4 : Localització de les poblacions, fins ara documentades, que contractaren amb el taller d'Esteve Gaixet el daurat i policromat dels seus retaules.

Penedès. Així, Santa Coloma fou un centre de contractació artística, de gran vitalitat durant el segle XVII, capaç de generar prou oferta de treball per permetre l'assentament d'un taller de dauradors. D'una banda, la mateixa vila centrà bona part de les demandes amb la renovació dels principals retaules de l'església parroquial (el major i el d'advocacions com el del Santíssim, el del Roser o el de Nostra Senyora dels Minyons); d'altra es beneficiava d'un conjunt de comunitats rurals que giraven a l'entorn del mercat colomí que, seguint el sentiment devot de l'època, esdevingué una clientela capaç de mantenir una demanda constant que va permetre la consolidació del taller. El fet que des de 1634 Santa Coloma esdevingués centre del deganat també va poder ajudar a la irradiació i establiment d'una marcada zona d'influència exercida pel taller. No obstant això, pel que fa a la producció escultòrica succeí a l'inrevés. La vila no comptà amb la presència de tallers estables, sinó que els escultors foren mestres foranis que s'instal·laren per breus espais de temps per tal de contractar les comandes⁹⁸.

Un altre punt interessant a destacar és el fet que Esteve Gaixet va actuar com a fermança de l'escultor Josep Tramulles en la capitulació pel retaule del Sant Nom de Jesús per l'església parroquial de Biure. Com ens diu Joan Bosch : " a vegades, l'autor d'un retaule sol actuar de fermança del daurador d'aquest "⁹⁹. En aquest cas podem observar com succeeix a l'inrevés, és a dir, és el daurador el que actua de fermança de l'escultor per la fàbrica d'un retaule que després daurarà. Igualment, hem pogut anar observant com sovint actuà de testimoni en els pactes establerts entre l'escultor i els representants de la comunitat per la fàbrica d'un retaule que també acabaria daurant. Per tant, malgrat que s'ha considerat que el daurat d'un retaule era quelcom d'independent - i certament en alguns casos podien passar molts anys entre ambdues fases, ja que podia representar una elevada despesa -, s'aprecia com, en aquest cas particular, el daurador ja es relacionava amb l'obra des dels inicis, és a dir, des del moment en què, després de les diverses deliberacions i un cop escollit l'escultor, la comunitat en contractava la talla. Seria interessant aprofundir en les possibles relacions entre escultor i daurador en la realització de retaules, perquè potser també es podria establir algun tipus de relació o associació per tal de fer front a les empreses retaulístiques, de manera semblant a la que es podia establir entre l'escultor i el fuster.

No obstant això, hom pot considerar que Esteve Gaixet exercí un control directe sobre la contractació dels nous retaules de les parròquies de la zona d'influència de la vila de Santa Coloma de Queralt. Això potser fou possible gràcies al seu bon ofici o bé al fet d'haver-se integrat perfectament dins el teixit social de la vila, establir bones relacions amb els estaments benestants i esdevenir una persona d'un cert pes.

98. Recordem que la universitat de Bellprat proporcionà una casa a l'escultor Jacint Reguer per tal que pogués treballar el retaule a la vila o que l'escultor Pere Marís realitzà el retaule de Sant Isidre de la parroquial de Rauric en el seu taller de Vilafranca del Penedès.

99. BOSCH: *Op. cit.*, pàg.93

APÈNDIX :

DOCUMENT I

Santa Coloma de Queralt, 1626 agost 31

Contracte per daurar i pintar el retaule major de l'església parroquial de Santa Maria del castell de Miralles, entre Esteve Gaixet, daurador, i el rector i jurats de la població.

AHT:FN.SC. Joan Mur. Manual quart 1626-1627, s.f

" Die trigesima prima mensis augusti anno a Nativitate Domini millesimo secentesimo vigesimo sexto, in dicta villa.

De y sobre lo daurar y pintar lo retaule de l'altar major de la iglésia parroquial del lloch y terme de Miralles, bisbat de Barcelona, per y entre lo senyor Esteve Gaixet, daurador de la vila de Santa Coloma de Queralt, de una part, y lo reverent senyor Barthomeu Guasch, prevere y rector de dita parrochial, los honorables Joan Domènech, de la Riera, Joan Alemany, de les Colomines y Joan Vicó, de Almunia, en lo any present jurats de la universitat de dit lloch y terme de Miralles, part altra, son estats fets, pactats y concordats los capítols y pactes següents :

Primerament, lo dit senyor Esteve Gaixet convé y en bona fe promet als dits senyors rector y jurats que ell daurarà i pintarà , a sos propis gastos, lo sobredit retaule maior de dita iglésia de Miralles, lo qual està ja fet y fabricat. Y tot lo dit retaule, tant talla com pla de dit retaule, ha de esser tot una ascua de or exceptat los rostros y mans de les figures y angelets que han de estar encarnats. Y és lo dit retaule conforme la traça de aquell de la qual se fa ocular ostentasió davant lo notari y testimonis. Y ha de pintar y daurar tot lo que falte en dit retaule, prometent donar la obra per feta y acabada conforme a art de pintura y de daurador a judici de oficials examinats del col·legi dels pintors y dauradors de Barcelona. Y quan se haje de judicar dita judicació serà a gastos de qui decaurà. Y açò de assí per tot lo mes de juny pròxim vinent. Y dits senyors, en dits noms, han de aportar o fer aportar, en casa de dit senyor Gaixet dins Santa Coloma, tot lo que se ha de pintar y daurar de dit retaule, exceptat tres peces, çò és pedestal y dos cornises y peanes de dit retaule, a gastos propis de dita universitat de Miralles. Y dit senyor Gaixet ha de ser present per a assentar dit retaule, y si res se gaste de dit retaule se haurà de tornar y adobar a gastos propis de ell, dit senyor Gaixet. Per les quals coses dits senyors rector y jurats, en nom de dita universitat de Miralles, han de donar y pagar realment y de fet a dit senyor Gaixet, per son salari y preu de dita obra, doscentes lliures moneda barcelonesa; çò és, cent lliures lo dia desarmaran dit retaule per obrar aquell y les retants cent lliures en esta forma : çò és, cinquanta lliures lo dia posarà dit retaule bo y assentat y acabat, y les restants cinquanta lliures de dit dia que hauran assentat dit retaule a un any après pròxim vinent. Les quals coses promet fer, tenir y cumplir sens tota dil·lació y excusa, sots pena del ters, ab salari de procurador de sinch sous dins dit lloch de Miralles y deu fora de aquell, ab restitució y esmena de totes missions y interessos y despeses. Y per maior seguretat de dites coses done per fermansa y principal pagador al senyor Francesc Sala, mercader de la mateixa vila, present y acceptant, etc. Y per dites coses tenir, cumplir y observar ne obliguen tots, tant lo principal com fermansa, tots y sengles béns seus y de cadascú de ells insolidum mobles y immobles, haguts y per haver, ab totes renunciacions, tant de propi fur com altres. Y ab scriptura de ters en los béns tant solament. Y ab jurament llargament.

Item los dits senyors rector y jurats, en dits noms, donen a fer la dita obra al dit senyor Esteve Gaixet ab la sobre dita forma, reservant-se llibertat que, acabat que sie dit retaule, si

volrà estofar aquell o alguna cosa de aquell ho haje de fer dit Gaixet a sos gastos. Y en los taulons a hont se ha de fer la pintura, ha de fer pintar dit senyor Gaixet les històries li demanaràn dits senyors rector y jurats. Y més avans li prometen pagar y donar realment y de fet, en bon diner comptant, les dites doscentes lliures, ab dits terminis y pagues, sens tota dilació, etc., ab salari de procurador de sísch sous per quiscun dia dins la present vila y deu sous fora. Y per dites coses, totes y sengles, tenir, cumplir y observar, ne obliguen tots los béns y emoluments de dita iglésia parroquial de Miralles. Y a maior cauthela los béns de dita universitat y singulars de aquella y de quiscú de aquells insolidum ab totes renunciacions, tant de propi fur com altres. Y ab jurament llargament.

Et ideo nos dictae partes approbantes, etc.

Testes sunt reverendi Jacobus Sabater, presbiter et rector loci de les Piles, et Antonius Ioannes Bosch, presbiter et rector loci de Bellprat."

* * *

DOCUMENT II

Santa Coloma de Queralt, 1631 febrer 8

Àpoca signada pel daurador Esteve Gaixet, a favor del reverend Pere Joan Domènec, de la quantitat de vuitanta-dues lliures i nou sous, les quals són el primer pagament a compte del preu fet de cent trenta lliures per daurar i pintar el retaule del Santíssim de l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt.

AHT:FN.SC. Joan Mur. Manual seté 1630-1633, s.f

" Dicta die, in dicta villa.

Stephanus gaixet, deaurator villa Sancta Columbe de Queralto, vicensis diocesis etc., gratis etc. confessus furi et recognovit Reverendo Petro Ioanni Domingo, presbitero in ecclesia parrochiali dicte villa, beneficiato procuratori discretis Josephi Ferrer et Hieronimi Ferrer, clericorum civitatis Barchinona, beneficiatorum successive beneficii sub invocatione Santissimi Corporis Christi in dicta ecclesia instituti et fundati, quod ab ipso dictis nominibus habuit et recepti realiter et de facto in bona pecunia numerando octuaginta duas libras et novem solidos monetæ Barcinonæ. Et sunt ad bonum comptum et partem solutionis illarum centum et triginta librarum quas dicto honorabilis Stephano Gaixet promiserat dare et solvere dicto reverendus Petrus Ioannes Domingo, dictis nominibus, pro depingendo ac deaurando altarii et seu retabulo dicti beneficii Santissimi Corporis Christi quam quantitatem recepit dictus Gaixet diversis vicibus et solutionibus et de quibus fecit aliquo albarana que cum presenti apocha vult comprehendí ne idem bis exactum seu solutum esse videatur.

Et ideo renuntiando exceptioni, etc., firmavit presentem apocham de soluto, etc. Actum, etc.

Testes sunt : Iacobus Martí, agricola minor dierum loci de Aguiló, et Ioannes Franquesa, lana textor dicta ville Sancta Columbe de Queralto. "

* * *

DOCUMENT III

Santa Coloma de Queralt, 1633 maig 19

Àpoca signada pel daurador Esteve Gaixet, de la quantitat de quaranta-set lliures i onze sous, les quals són el segon i darrer pagament a compte del preu fet de cent trenta lliures per daurar i pintar el retaule del Santíssim de l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt.

AHT:FN.SC. Joan Mur. Manual vuité 1633-1635, s.f

“ Dicto die, in dicta villa.

Ego, Stephanus Gaixet, deaurator villa Sancta Columbe de Queralto, vicensis diocesis. Gratis, etc. Confiteor et recognosco vobis reverendo Petro Ioanni Domingo, presbitero in ecclesia parroquiali villae Sancte Columbae de Queralto beneficiato procuratori discretorum Joseph Ferrer et Hierònim Ferrer, fratrum clericorum civitatis Barcinone beneficiatorum successive beneficii Santissimi Corporis Christi in dicta ecclesia instituti et fundati quod dicto nomino, dedistis et solvistis mihi realiter et de facto in bona pecunia numerando in notarii et testium infrascriptorum presentia quadraginta septem libras et undecum solidos monetae Barcinonae. Et sunt ad complimentum et integram solutionem illarum centum et triginta librarum monetae Barcinonae, quas vos dictus reverendus Petrus Ioannes Domingo, dictus nominibus, mihi dare et solvere promiseratis prodeaurando et depingendo retabulo dicti beneficii Santissimi Corporis Christi. Et de reliquis octaginta duabas libris et novem solidis faci et firmavi vobis dicto nomine aliarum apocham penes notarium infrascriptum die octava mensis februaryi anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo trigesimo primo.

Et ideo renuntiando exceptioni, etc., facio vobis presentem apocham, etc. Actum, etc.

Testes sunt : reverendus Marcus Cuguí, presbitero dictae villae Sancte Columbe, et Vicentius Padró, agricola loci de la Pobla, parròquia de Aguiló. “

* * *

DOCUMENT IV

Santa Coloma de Queralt, 1636 juliol 30

Contracte per daurar i pintar el retaule del Sant Nom de Jesús de l'església parroquial de Biure de Gaià, entre el daurador Esteve Gaixet i el batlle i jurats de la població; i rebut del primer pagament per l'esmentada obra.

AHT:FN.SC. Joan Mur. Manual novè 1635-1636, s.f

“ Die trigessima predictorum mensis et anni, in dicta villa.

En nom de Nostre Senyor, etc.

Capitulació feta y firmada per y entre los honorables Pere Malet, balle, Joan Montagut y Joan Duch, jurats en lo any present de la universitat del lloch de Biure, archebisbat de Tarragona, en nom de dita universitat y singulars de aquella, de una part, e lo honorable Esteve Gaixet, daurador de la vila de Santa Coloma de Queralt, part altra.

Primerament, dit Esteve Gaixet se obligue en daurar y pintar lo retaule del Santissim Nom de Jesús de la parrochial de dit lloch de Biure, en lo modo y forma següent :

Primo, lo bancal de dit retaule tot una ascua de or, çò és, tota la mollura i frisa. Item, en los tres taulons de dit bancal del mig ha de pintar una història del Nom de Jesús. Item, en lo de Sant Isidro ha de pintar una història de Sant Isidro. Item, en lo tauló de Sant Steva una història de Sant Steva. Item, les quatre columnes totes una ascua de or. Item, les quatre pilastres un perfil de or y lo demás de color. Item, la cornisa primera tota una ascua de or, salvo una goleta de dalt. Item, la pessa de la cornisa de dalt tota una ascua de or. Item, les columnes de dalt fetes com les de baix. Item, la cornisa més alta y de finitió tota una ascua de or. Item, les tres pasteres daurats los frontispícis, tota la camisa y lo revolt de les petxines. Item, tot lo demás de dites pasteres dats color ab unes carxofes als costats. Item, lo Jesús daurat lo pom y creueta, y lo demás encarnat. Item, un Jesuset, que se aporta per la professó, encarnat y daurat. La qual obra ha de donar feta y acabada de assí al dia de la circumcisió de

Nostre Senyor pròxim vinent. Y dits senyors balle y jurats aportarán, a sos gastos, dins dita iglésia dit retaule. Y dit senyor Gaixet té de assistir a assentar dit retaule lo dia que.l assentaràn.

Item, los dits honorables balle y jurats prometen y se obliguen donar, a dit Gaixet per dita obra, vint lliures moneda barcelonesa; çò és, vint lliures vuy dia present y les restants lo dia de Sant Matheu de l'any pròxim vinent de l'any mil siscents trenta y set.

Item, dit Gaixet confesse haver hagut y rebut de dits balle y jurats, vuy dia present, vint lliures moneda barcelonesa en bon diner comptant, en presència del notari y testimonis, per la primera paga de dita obra.

Et ideo nos dicta partes laudentes, etc. fiat cum obligatione bonorum dicti Gaixet et dicta universitatis et eius singularum et omnium renunciacionibus tam proprii fori quam alius. Et cum juramento juxta cursum notarii infrascripti.

Testes sunt : Ioannes Rossell de la masia de Llorach, et Josephus Rossich, agricola dicta ville Sancta Columba."

* * *

DOCUMENT V

Santa Coloma de Queralt, 1638 maig 10

Contracte per daurar i pintar el retaule major de l'església parroquial de Sant Llorenç d'Argençola, entre el daurador Esteve Gaixet i dos membres de la comunitat de la població.

AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1638, s.f

" Dictis die et anno, in dicta villa

En nom de Nostre Senyor, etc.

Acerca de daurar y pintar lo retaule davall scrit de la iglésia parrochial de Llorens de Argensola, bisbat de Vich, per y entre Pere Joan Albareda, pagès del lloch de Bellestall terme y parrochia de Argensola, y Francesc Bofarull, pagès de dit lloch de Argensola, de una part, y lo honorable Steva Gaixet, daurador de la vila de Santa Coloma de Queralt, bisbat de Vich, de part altra, són fets, pactats, concordats, firmats y jurats los capitols davall scrits y següents :

Primerament, lo dit senyor Steva Gaixet, daurador, se obligue en daurar y pintar lo retaule major de la iglésia parrochial de Sant Llorens de dit lloch y parrochia de Argensola en lo modo y forma següents :

Primo, los sòcols dorada tota la mollura de dalt y lo demés fet un jaspe del color apareixerà a dit senyor Gaixet. Més lo bancal dorada tota la mollura y talla. Y les quatre figures de dit bancal daurades y encarnades rostros y mans, y los campers de azul o del color apareixerà a dit senyor Gaixet.

Més les quatre columnes del primer cuerpo totes una asqua de or, çò és, lo que es veu; y los seraphins encarnats. Més los quatre pilastres del primer cuerpo dorades les estries, y capitells y lo demés del color apareixerà a dit senyor Gaixet. Més les tres pasteres del primer orde dorada tota la talla y mollures, y los seraphins encarnats; y lo demés de color. Més les tres figures, çò és, Sant Llorens, Sant Steva y Sant Isidro, dorades tot lo que.s veu, y fetes les senefas a hont apareixerà a dit senyor Gaixet; y encarnats rostros y mans.

Més la cornisa major tota una asqua de or, salvo lo que carrega damunt les pasteres; y la talla serà daurada y lo fondo del que apareixerà a dit Gaixet.

Més les quatre columnes del segon cuerpo fetes com les del primer cuerpo.

Més los quatre pilastres de dites columnes com les primeres.

Més la pastera de Nostra Senyora feta com la de Sant Llorens. Més la figura de Nostra Senyora dorada y encarnada y estofada a hont apareixerà a dit Gaixet.

Més la cornisa del segon cuerpo feta com la major, salvo una frisa que passa de dalt que ha de ser de color.

Més les dos columnes més altes fetes com les demés ab sos pilastres.

Més la cornisa més alta feta com la del mig.

Més la definitió dorada tota la mollura, y en lo pla una figura de Déu lo pare.

Més les carteles que estan al costat del tauló més alt y los fondos de dita talla de azul.

Més les dos piràmides dorats los poms i mollures, y lo demés de color. Més los tres taulons dorada la cornisa y pintats, en dits taulons, les figures anomenaràn y volrà dits jurats. Més les polseres o penjants dorats y estofats si volrà. Més les dos portes de la sacristia pintades a l'oli, çò és, la una un Sant Pere y a la altra un Sant Pau.

Més lo sacrari dorat tot lo que.s veu quant està assentat en dita obra, salvo les pilastres que estan tras les columnes que han de ser de color. Y les dos figures, que són Sant Pere y Sant Pau, daurats y encarnats. La qual obra promet y convé tenir acabada perfeta y acabada conforme art, de assí al dia de Sant Llorens del mil sis cents trenta y nou. Lo bancal y les portes, cornisa major y cornisa mediana obrarà allí mateix, y li han de donar estada y habitació per fer dita obra. Y les altres pessas li han de aportar y fer aportar dins Santa Coloma en casa de dit senyor Gaixet, y après aportar-les o fer aportar en dita iglésia de Argensola, tot a gastos de dita universitat. Y si se gaste alguna pessa dit Gaixet la ha de tornar a son punt a sos gastos propis de dit Gaixet. Y dits jurats han de armar y de fermar dit retaule a sos propis gastos, assistint-hi dit senyor Gaixet o altri per ell sens altra paga més del preu davall escrit. Y dits senyors jurats de dita universitat de Argensola han de donar per lo preu de dita fahena, a dit senyor Esteva Gaixet, doscentes y vint y sinch lliures moneda barcelonesa ab tres iguals pagues : la primera vuy dia present, la segona a mitja fahena feta, y la darrera quant dita fahena serà acabada y assentada. Les quals coses, ab dits pactes, promet fer y cumplir dit senyor Esteva Gaixet, com dit és, sens alguna dilació y excusa, ab salari de procurador, restitució de totes missions, danys, interessos y despesses, promesa de no firmar de dret. Y per maior seguretat done per fermansa y principal pagador al senyor Francesc Sala, mercader de dita vila, acceptant, lo qual etc. Y per dites coses ne obliguen, tant lo principal com la fermansa, tots y sengles béns seus y de cada hu insolidum mobles e immobles, haguts y per haver, ab totes renunciacions de propi fur y altres, y scriptura de ters en los béns tantsolament. Y jurament.

Item, los dits jurats, en nom de dita universitat y singulars de Argensola, prometen cumplir los dits pactes y pagar dites doscentes y vint y sinch lliures y dites tres pagues iguals sens dilació y scusa, ab salari de procurador, restitució de totes missions, promesa de no firmar de dret, etc. sots obligació dels béns de dita universitat y dels singulars de aquella ab totes renunciacions de propi fur y altres y scriptura de ters en los béns tantsolament.

Item, convingueren dites parts que dita universitat, y après y dins spay de un mes que dita obra serà acabada y dit retaule assentat, tingue llibertat de fer judicar dita fahena per dos oficials de l'art examinats al col.legi de Barcelona; y sie a gastos de qui decaurà finalment.

Et ideo nos dictae partes, etc.

Testes firma dictorum juramentorum, et dicti Stephani Gaixet qui firmarunt et jurarunt dicta die in dicta villa, sunt honorabilis Antonius Masades, agricola loci de Segura, et Paulus Marcer, agricola loci de la Cirera.

Testes vero firma dicti honorabilis Francisci Sala, mercatoris, fideiussoris et principalis

solutoris qui firmavit in dicta villa die xxvii predictorum mensis et anni, sunt Gaspar Bordes, agricola termini de Roquetes, et honorabilis Jacobus Fossalba, medicine doctor dicte ville Sancta Columbae. "

* * *

DOCUMENT VI

Santa Coloma de Queralt, 1638 octubre 10

Contracte per daurar i pintar el retaule de Sant Isidro de l'església de Santa Fe de Raurich, entre el daurador Esteve Gaixet i els jurats de la població; i rebut del primer pagament per l'esmentada obra.

AHT:FN.SC. Joan Mur. Esberrany 1638, s.f

" Die x octobris MDCXXXVIII, in dicta villa.

Acerca de daurar y pintar lo retaule de Sant Isidro de la iglésia de Santa Fe de Raurich, bisbat de Vich, per y entre Andreu Tossal y Joan Bonet, pagesos, en lo present any jurats de la universitat de dit lloch de Raurich, en nom de dita universitat, de una, y lo senyor Esteva Gaixet, daurador de dita vila de Santa Coloma de Queralt, part altra, són vinguts als pactes següents :

Primerament, dit senyor Esteva Gaixet promet y se obligue en daurar y pintar lo dit retaule de Sant Isidro de Santa Fe de Raurich en esta forma : çò és, que ha de daurar tot lo que és talla y mollura y fondos de un blanch brunyit. Y en los taulons que y ha de pintura ha de pintar dotze figures, çò és, una a quiscùn tauló, les que dits jurats y lo senyor rector de Montargull elgiran i nomenarán, salvo que davall la pastera de Sant Isidro ha de pintar una història de dit Sant Isidro, la més convenient a dit tauló. Y los sòcols hont carregue tota la obra de dit retaule det de jaspe aquell que millor apparrà a dit senyor Gaixet. Y dit senyor Gaixet ha de farmar dit retaule, lo qual li han de aportar dins sa casa de dit Gaixet asos propis gastos de dita universitat los dits jurats . La qual obra promet tenir feta y acabada dins de un any pròxim vinent comptador del dia present en avant. Y dit senyor Gaixet lo ha de donar bo y assentat en son lloch ab que dits jurats, o sos succesors, lo facen aportar a dita iglésia y assentar a sos propis gastos. Y si cosa se gaste per lo camí dit Gaixet ho adobarà a sos gastos. Y si volrà lo puguen fer judicar per dos experts de l'art, examinats en lo col·legi de Barcelona, dins un mes feta dita obra.

Item, los dits jurats, en dit nom, prometen donar per dita obra a dit Gaixet cinquanta lliures moneda barcelonesa, pagadores vint y sinch lliures vuy dia present, vint lliures lo dia de Nostra Senyora d'agost pròxim vinent, y deu lliures de Nostra Senyora d'Agost pròxim a un any après següent y aportar det retaule a casa de dit Gaixet y de casa de dit Gaixet a dita iglésia. Y per dites coses etc. obliguen la una part a la altra tos sos béns y de quiscú insolidum ab totes renunciacions degudes y pertanyents de propi fur y altres y submissió a qualsevol fur y poder de variar. Y jurament llargament.

Item, dit senyor Steva Gaixet firma àpocha de rebuda a dits jurats, en dits noms, de dites vint y sinch lliures moneda barcelonesa, hagudes y rebudes en bon diner comptant, en presència del notari y testimonis.

Testes firme (...) predictorum sunt reverendus Ioannes Torner, presbiter villae Sancte Columbae, et honorabilis Vicentius Ninot, civis honoratus Barcinone."

* * *

DOCUMENT VII

Santa Coloma de Queralt, 1646 juliol 24

Reconeixement, per part dels marmessors del senyor Montgraula, dels pactes subscrits i deutes pendents amb Esteve Gaixet, daurador, per daurar i pintar la capella i el retaule del Roser de l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt, novament construïts a instàncies de dit Montgraula.

AHT:FN.SC. Joan Mur. Esborrany 1646, s.f

" Die xxiiii julii MDCXLVI, in dicta villa.

Los reverents Mathia Vallès y Pere Albareda, preveres beneficiats en la iglésia parrochial de Santa Coloma de Queralt, en lo any present procuradors anuals de la reverent comunitat de preveres de dita iglésia, en dit nom marmessors y exeutors de l'últim testament de mossèn Vicens Montgraula, quondam, apothecari de la present vila, y lo senyor Joan Verdera, mercader de dita vila, marmessor també de dit Montgraula, de una part, y lo senyor Esteva Gaixet, daurador de dita vila, part altra, confesen y reconeixen ad in vicem la una part a la altra, que són vingué, a compte de tots los tractes y actes fets entre dits Montgraula, mentre viure, y los marmessors de aquell, tant per rahó de pintar y daurar la capella nova, per dit Montgraula novament fabricada en dita iglésia, y daurar y encarnar lo retaule nou fet en dita capella per dit Montgraula, y altres qualsevol tracte entre ells tingués al die present. Que vistos dits comptes, dit senyor Esteva Gaixet, és estat tomador a dits marmessors, en dit nom, trenta lliures moneda barcelonesa, per les quals consigne dit Esteve Gaixet trenta lliures de aquelles cent y vint y sinch lliures que dit Gaixet consignà dit Montgraula, sobre la universitat de la present vila, ab la capitulació de la obra de daurar y pintar dit retaule en poder de mossèn Joan Roca, notari de dita vila, a vi de janer de MDCXXXVIII, fent los lloch y cessió y bastant sens evicció, dels béns de dit Gaixet, dient y intimant als jurats, etc. La qual consigna y cessió accepten dits senyors marmessors que se fan àpocha y definitió llarga y bastant, ab totes renunciacions llargues y bastants, de tots comptes, deutes y negocis fins el die present, y cancellant y anulant dita capitulació, etc.

Testes sunt: Ioannes Capdevila, ferri faber, et Josephus Amavat, agricola, ambo dicte ville Sancte Columbe. "

* * *

DOCUMENT VIII

Santa Coloma de Queralt, 1655 novembre 29

Esteve Gaixet, daurador, actua de testimoni en els pactes per la fàbrica del retaule major i sagrari de l'església parroquial de Sant Salvador de Bellprat entre l'escultor Jacint Reguer i els jurats de la població.

AHT:FN.SC. Vicenç Mur. Esborrany 1655, ff. 39-42

" Die 29 novembris 1655

Sobre les coses o fàbrica avall scrita per y entre Andreu Querol, present, y Francesch Busquets de Font Domenega, jurats del lloch de Bellprat, bisbat de Vich, de una, y Hiacinto Reguer, scultor de la vila de Cervera, habitant en lo lloch de Sant Martí de Sesgayoles, bisbat de Vich, de part altra, an tractat les coses següents, assistint-hi lo senyor Magí Codinachs, prevere rector.

Primerament, lo dit Hiacinto Reguer, scultor, de gratis etc. promet y se obligue fer y fabricar un retaule en la iglésia del lloch de Bellprat, que serà lo retaule major de aquell, si y de la manera y ab fàbrica y trassa que està contenguda y escrita en un paper firmat de dit Reguer y de dits jurats y del notari infrascrit; lo qual retaule a de omplir lo lloch si y de la manera convindrà y a proporció.

Item que tots los taulons que són en dita trasa se haien de fer les històries a mitg relleu apareixeràn a dits senyors jurats.

Item, que en les parts de dita (...) se haie de fer les figures de bulto segons apareixerà també a dits senyors jurats y rector.

Item, que en los quatre pedestals hont carreguen les columnes se haien de fer quatre figures de bulto dels doctors de la Iglésia.

Item, que en dit retaule, además de la trasa, promet y se obligue fer, dit Reguer, un sacrari de la manera, forma y trasa que està fabricat lo sacrari de la iglésia del lloch de Aguiló.

Item, que lo dit Reguer se obligue en fer dita obra regida y no aplica y lo sacrari conforme esta dit.

E les dites coses promet dit Reguer fer, tenir y cumplir y assentar-la de assí al dia de Sant Miquel de setembre pròxim vinent, de tal manera que estigui conforme art. Y si acàs no estarà aquell que haie de estar a la judicatura de oficials de semblant art sens dilació etc. ab salari de procurador etc. y ab obligació de tots sos béns moblas y immobles etc. ab totes renunciacions necessaries tant de propi fur com altres. Y ab jurament.

E de altra part, los dits senyors jurats prometen donar y pagar al dit Hiacinto Reguer per la fàbrica de dit retaule o sacrari trescentes lliures moneda barcelonesa del modo manera que vuy va la moneda que és a 5 lliures la dobla, pagadores estes trescentes lliures, çò és, lo dia que començarà dita obra sexanta lliures, y fet tot lo peu y pedestal altres sexanta lliures, y feta tota la primera andana vuitanta lliures, y acabada y assentada dita obra y judicada dita obra cent lliures que serà a compliment de dites 300 lliures. Y la dita judicació de la obra haie de ser dins dos mesos après serà assentada dita obra que serà stat lo die de Sant Miquel, y los officials haien de ser elegits un per cada part.

Item, se obliguen los dits jurats, en nom de dita universitat, donar a dit Reguer tota la fusta per la fàbrica de dit retaule y sacrari.

Item, se obliguen dits jurats y universitat en donar-li casa franca per a fer dita obra; franca de allotjaments y de tots talles y per nos.

Item, se obliguen dits senyors jurats en donar-li, lo dia que ell assentarà la obra, bè en donar-li lo sacrari que vuy és en la iglésia de dit lloch, dita manera que dit Reguer ne pugue fer a ses voluntats.

E les dites coses prometen los dits senyors jurats fer, tenir y cumplir les dites coses sens dilació ni excusa etc. ab salari de procurador, y ab obligació dels béns de la universitat y dels singulars de aquella ab totes renunciacions necessaries. Y ab jurament llargament.

Testes sunt lo reverent Francisco Martii, prevere rector de Aguiló, y mossèn Esteve Gaxet, dempta firma dicti Busquets."

* * *

DOCUMENT IX

Santa Coloma de Queralt, 1660 març 8

Contracte per daurar, estofar i pintar el retaule del Roser de l'església parroquial de Sant Jaume de Pallerols, entre Esteve i Jaume Gaxet, pare i fill, dauradors, i els priors de la

confraria del Roser i els jurats de la població; i època pel primer pagament.
AHT:FN.SC. Josep Blavia. Manual 1657-1660, s.f

" Dicta die, in dicta villa.

Sobre lo deurar, stofar y pintar lo retaule de Nostra Senyora del Roser de la iglésia parrochial del lloch de Pallarols, bisbat de Vich, per y entre Antoni Gavarró y Isidro Martí, jurats de dit lloch, y Joan Cardona y Isidro Blavia, priors de la confraria de Nostra Senyora del Roser de dita parrochial, Ramòn Roca, Pere Joan Ramòn, del mateix lloch, y Joan Cardona, dit de Ondara, y mossèn Esteve Gaxet y Jaume Gaxet, son fill, deuradors de la present vila de Santa Coloma de Queralt del mateix bisbat de Vich, són estats fets, firmats y jurats los capitols següents :

Primo, que dits Gaxets hagen de fer lo bancal o pedestal derat ab tota la mollura, y los taulons ab los quinze misteris de Nostra Senyora del Roser. Item, les quatre columnes del primer cuerpo dorades capitells, talla y totes les estries; y estofat capitells, talla y fondos de les estries ab blanch brunyit. Item, les pasteres, çò és : la de Sant Isidro dorada la petxina y frontispici de dita petxina, y les pedres que són dintre y fora del frontispici de sang de drago. Item, la cornisa que passa dintre dita pastera dorada la talla y los foridets de dita pastera de la color apareixerà millor. Item, la pastera de Nostra Senyora feta com la de Sant Isidro acceptat que s'han de encarnar dos seraphins que y ha; y axis mateix la de Sant Domingo. Item, la pastera més alta ha de ser feta com les altres. Item, los quatre pilastres del cuerpo de la color apareixerà millor. Item, la cornisa major haje de ser tota deurada y la talla estofada y lo pla de entre les mensolas blanch brunyit; y una mollura que passa del mateix. Item, la sotavasa que carrega sota dita cornisa dorada la mollura y lo pla de un blanch brunyit. Item, les quatre columnes del segon cuerpo fetes com les del primer cuerpo. Item, les pilastres del segon cuerpo fetes com les primeres. Item, la cornisa més alta feta com la de baix; los remats y definitió de dit retaule dorada la talla y colorada allà a hont apareixerà. Item, les quatre cartel·les de dit retaule dorada part de la talla, y dorada y estofada lo demès. Item, los sòcols y grades de color o jaspis. Lo qual or y colors hagen de posar dits Gaxets, y obrar dit retaule conforme dalt està dit dins un any pròxim vinent de vuy en havant comptador. Per les quals coses y obra de dit retaule prometen dits jurats, priors de dita confraria y demès sobredits de dit lloch de Pallarols donar y pagar a dits Gaxets o la hu de ells, cent y vuytanta lliures moneda barcelonesa, çò és, les cent lliures vuy dia present, y les vuytanta lliures, a raó la dobla de sinch lliures y tres reals puje o baxe la moneda, lo dia que s'assentarà dit retaule fet y acabat quaranta lliures, lo qual se haurà de assentar y posar a gasto de dits jurats y priors ab assistència de dit Gaxet, y les restants quaranta lliures, de dita moneda, del dia serà assentat y posat dit retaule a sis mesos. Y per çò ne obliguen tots los sobredits tots y sengles béns seus mobles e immobles haguts y per haver, etc. isolidum ab totes renunciacions degudes y pertanyents tant de propi fur y submissió a qualsevol altre fur com altres. Y ab jurament.

Y los dits Esteva y Jaume Gaxet prometen deurar, stofar, pintar y acabar ab tota perfecció dit retaule conforme se sobre està capitulat dins los sobredit termini sots obligació de tots sos béns y de quiscun de ells isolidum, etc. Y donen per fermança a Pere Novella, calçater de la present vila, present y acceptant dit càrrech, etc., lo qual juntament y isolidum ne obligue totsos béns, etc. Renunciants tant principals com fermança a qualsevol dret o lley, etc. y també a propi fur y submissió a qualsevol altre fur. Y ab jurament fiat large. Y dits Gaxets donen facultió als dits jurats, priors y demès de Pallarols, que assentada la obra per a que veje si estan conforme la capitulació la puguen fer judicar per oficial examinat en lo col·legi dels deuradors o pintors de Barcelona.

Testes sunt reverendus Franciscus Marymòn, decanus Sancte Columbae et rector loci de Aguiló, et Maginus Capdevila, ferri faber Sanctae Columbae, et Ioannes Mensa, agricola loci de Raurich.

Dicta die, in dicta villa.

Item, alio instrumento dicti Stephanus Gaixet et Jacobus Gaxet, eius filius, deauratores dictae villae Sancte Columbae, firmarunt apocham, supradistis juratis loci Pallarols et prioribus confratriae Virginis Mariae de Rosario eiusdem loci, de centum libris monete Barcinone habitis et recepti realiter et de facto in bona pecunia numerando, et sunt pro prima solutione sihi promisa pro deuratione etc. retabuli dictae confratriae.

Et ideo renuntiando excetioni, etc., fiat ut decet apocha.

Testes sunt predicti. “

* * *

DOCUMENT X

Santa Coloma de Queralt, 1662 juliol 31

Esteve Gaixet, daurador, actua de testimoni en la capitulació - i època del primer pagament - per la fàbrica del retaule de Nostra Senyora dels Minyons de l'església parroquial de Santa Coloma de Queralt, entre l'escultor Jacint Reguer i el bací de les misses de la capella.

AHT:FN.SC. Josep Blavia.Manual 1660-1663, s.f

“ Die xxxi mensis july anno predicti, in dicta villa.

Juan Blavia, texidor de la present vila, en lo present any MDCXII bassiner del bassi de les misses de Nostra Senyora del Minyons, de consentiment y voluntat dels magnífics jurats y consell de la present vila, ha donat a fer y obrar un retaule per la dita capella a Hiacintho Reguer, scultor, habitant en la vila de Cervera, conforme la trassa ha donada dit Reguer ab un paper, lo qual està firmat de mà de dit Joan Blavia, bassiner, y de dit Reguer, scultor. Y a més de la pastera del mix a hont ha de estar la figura de Nostra Senyora, ha de fer dos pasteres, una a cada costat, allí a hont havien de ser taulons llisos; y treballades dites pasteres conforme la del mix. Lo qual retaule, conforme la dita trassa, ha de donar fet de assi al dia de Tots Sancts primer vinent. Y lo ha de donar assentat y aportar dit escultor a sos gastos. Y dit bassiner li donarà quatre reals per les cavalcadures que.l aportaran. Lo preu de fer dit retaule són quaranta lliures barceloneses, pagadores ab tres pagues : la primera serà vuy dia present dotze lliures, les dos la meytat per Sant Miquel primer vinent si haien fet la meitat de la feina, la última lo dia que estarà assentat dit retaule. Y per çò ne obligue dit bassiner los béns del dit bassi y no els seus propis. Y lo dit Hiacintho Reguer promet fer lo dit retaule conforme la dita trassa per lo sobredit preu de assi a la sobre dita diada del dit dia de Tots Sants pròxim vinent, sens dilatió etc. obligant per sò tots sos béns etc. ab totes renunciacions tant de propi fur com altres. Y ab jurament llargament. Y firme èpocha de rebuda de dotze lliures per la primera paga, hagudes y rebudes realment y de fet y en bon diner comptant de mans del dit Joan Blavia bassiner. Fiat large.

Testes sunt mossèn Esteve Gaixet, deurador, y Joan Capdevila, manyà, tots de la present vila de Santa Coloma. “

* * *

DOCUMENT XI

Santa Coloma de Queralt, 1662 octubre 20

Contracte per daurar el sagrari del retaule major de l'església parroquial de Sant Salvador de Bellprat, entre Esteve Gaixet, daurador, i un representant de la universitat de la població.

AHT: FN.SC. Josep Blavia. Manual 1660-1663, s.f

" Dicta die, in dicta villa.

Antoni Joan Mercer, pagès, en lo present any jurat del lloch de Bellprat, tenint per estes coses facultat de la universitat de dit lloch, done y concedeix a mossèn Esteve Gaixet, daurador de la present vila de Santa Coloma, a daurar lo sacrari de la parrochial de dit lloch. Lo qual sacrari ha de daurar, dit Gaixet, aixís y conforme està daurat lo sacrari de Aguiló, de aquí al dia de Nadal primer vinent. Per la qual obra de daurar dit sacrari li promet dit jurat, tant en nom propi com de dita universitat, donar al dit Gaixet cent lliures moneda barcelonesa, ab les pagues següents: çò és, quaranta y sinch lliures que ja le hi ha donades y dit Gaixet té rebudes, y vint y sinch lliures li donarà per Nadal primer vinent, y les restants trenta lliures a Nostra Senyora de Agost, també primer vinent. Y lo dit Gaixet accepte y promet daurar lo dit sacrari ab la forma que està daurat lo de Aguiló, dins lo termini sobredit y per les dites cent lliures de les quals confesse haver rebut quaranta y sinch lliures y les demés rebrà ab les pagues sobredites. Y per dites coses tenir y observar lo dit Antonio Joan Mercer ne oblique tant los seus béns propis com los de la universitat y singulars de aquella. Y dit Gaixet també los seus béns propis mobles e immobles etc. ab totes renunciacions degudes y pertanyents tant de propi fur y submissió a qualsevol altre fur com altres. Y ab Jurament. Fiat large.

Testes sunt : Josephus Sapere, adolescens loci de Savellà, et Josephus Fresca, adolescens chirurgus in dicta villa Sancta Columba habitator. "

* * *

DOCUMENT XII

Santa Coloma de Queralt, 1663 abril 9

Contracte per daurar el sagrari de l'església de Civit, entre Esteve i Jaume Gaixet, dauradors, i el rector i jurats de la població; i època del primer pagament.

AHT:FN.SC. Vicenç Mur. Esborrany 1662-1663, s.f

" Die 9 aprilis 1663.

Mossèn Esteve Gaixet y Jaume Gaixet, dauradors de la present vila de Santa Coloma, convé y en bona fe promet al senyor Raphael Gassió, prevere rector de Savid, Sebastià Matheu, absent, y Magi Balcells, jurats del dit lloch de Savid, presents, que de assi al dia de Nostra Senyora de Agost pròxim vinent los donarà lo sacrari de dita iglésia del lloch de Savid dorat y estofat ab lo mateix or, colors y estofadura que està fet y fabricat lo sacrari de la iglésia parrochial del lloch de Aguiló, ab la pròpia perfecció. Y per çò, se ha de donar, per les sobredites, la quantitat de seixanta lliures pagadores : 17 lliures lo dia present, y lo dia de Nostra Senyora de Agost 29 lliures, y les restants, a compliment de dites 60 lliures, del dia present a un any. Y per a cumplir les dites coses dit Gaixets done per fermança y principal pagador a Pere Novella, calceter de la present vila, absent, que après firmarà etc.

fiat acceptatió etc. E per çò, obligué tots sos béns sumul et insolidum renunciés necessaries. Y ab jurament, etc.

E los dits Magí Balcells, Sebastià Matheu, jurats, Jaume Joan Magre, Joan Roca, Phelip Magre, Isidro Mestre, y Pere Joan Requesens de dalt, pagesos del lloch de Savid, prometen pagar a dits Gaixets les dites sexanta lliures, ab les pagues y solucions predites, sens dilació etc., ab salari de procurador etc., y ab obligació de tots sos béns sumul et insolidum mobles etc., ab totes renunciés necessaries, tant de propi fur com altres. Y ab jurament.

Testes, dempta firma dicti Novella, sunt : Ioannes de Joan, ville de Conesa, et Antonius Morell, ville Sanctae Columbe.

Testes firme, dicti Novella firmavit die 30 aprilis anni predicti, sunt reverendus Franciscus Maimó, prevere, et connotarius Josephus Vilar.

Item, los dits Gaixtes, firmarunt àpocha de dites 17 lliures per la primera paga de dit arte, rebudes a les voluntats, etc.

Testes predicti. "